

UNIVERZITA
PALACKÉHO
V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

OBOR: KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

**NOVOPOHANSTVÍ
NOVOKELTSTVÍ – MOTIVACE MLADÝCH LIDÍ
V ČR KE VSTUPU DO NOVOKELTSKÝCH
POSPOLITOSTÍ**

Vypracovala: Dominika Puhová

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Havlíček, Ph.D.

Olomouc 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Jakuba Havlíčka, Ph.D. Veškeré použité zdroje, ze kterých jsem čerpala informace, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a zdrojů a citovány v textu podle normy ČSN ISO 690.

V Olomouci dne

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce, Mgr. Jakubovi Havlíčkovi, Ph.D., jehož konzultace mi nesmírně pomohly a daly mé práci správný směr a formu.

Děkuji svému příteli za jeho obrovskou podporu a útěchu.

Děkuji také své rodině a přátelům, kteří mě podporovali a měli ve mě víru i ve chvílích, kdy jsem ji sama neměla.

Děkuji také svým informátorům za jejich inspiraci a přínosné rady a stejně tak všem participantům za jejich ochotu podílet se na mé práci.

Abstrakt

Tato práce se zabývá problematikou motivace mladých lidí v České republice ke konverzi k novopohanským náboženstvím, konkrétně neodruidismu (novokeltismu). Zaměřuje se nejen na motivaci, ale také na cesty, jimiž se novokeltismus šíří, a na zdroje, z nichž neodruidisté čerpají. Pro výzkum, který je součástí této práce, byl zvolen kvalitativní výzkum ve formě zakotvené teorie, přičemž byla pro sběr dat zvolena metoda hloubkového interview a zúčastněného pozorování. Hlavním přínosem této práce je popis normativní stránky neodruidismu a její porovnání s praktickými aspekty tohoto náboženství. Tato práce také připravila dalším výzkumníkům podklady pro rozpracování témat jakými je například důvod nenaplnění předpovídané sekularizace či rekonstrukce keltského pohanství.

Klíčová slova: náboženství, polyteismus, pohanství, novopohanství, neodruidismus, novokeltismus, Ásatrú, wicca, rodná víra, výroční rituály, přechodové rituály, zakotvená teorie, antidogmatismus

Abstract

This work deals with the issue of motivation of young people in the Czech Republic for the conversion to neopagan religions, especially to neodruidism (neoceltism). It focuses not only on the motivation, but also on the ways, which the neoceltism disseminates by, and on sources, which neodruids draw from. For the research, which is a part of this work, qualitative research in the form of the grounded theory was chosen, while for the data collection a method of the depth interview and participant observation was chosen. The main benefit of this work is the description of the normative facet of neodruidism and its comparison with practical aspects of this religion. This work also prepared background for other researchers to elaborate on topics such as the reason for non-fulfillment of the predicted secularization or the reconstruction of the celtic paganism.

Key words: religion, polytheism, paganism, neopaganism, neodruidism, neoceltism, Ásatrú, Wicca, Native Belief, annual rituals, rituals of passage, grounded theory, antidogmatism

Obsah

Abstrakt.....	4
Abstract.....	5
Obsah.....	6
Úvod.....	8
I. Cíle výzkumu.....	11
II. Metodologie.....	12
1. Výběr výzkumného designu.....	13
1.1. Zakotvená teorie.....	14
2. Výběr vzorku.....	15
3. Technika sběru dat.....	17
3.1. Hlubkové interview.....	17
3.2. Zúčastněné pozorování.....	17
4. Organizace výzkumného šetření.....	18
5. Analýza dat.....	19
III. Teoretická část.....	21
1. Pohan.....	21
2. Novopohanská náboženství.....	22
2.1. Neodruidismus.....	22
2.1. 1 Druid.....	22
2.1. 2 Bohové.....	25
2.1. 1 Svátky.....	32
2.1. 4 Přechodové rituály.....	37
2.1. 5 Symboly.....	40

2.2. Slovanské pohanství	41
2.3. Ásatrú.....	43
2.4. Wicca	45
2.5. Pohanské spolky v ČR.....	46
2.6. Pohanské spolky v Evropě.....	47
IV. Praktická část	49
1. Popis zúčastněného pozorování.....	49
2. Výstupy z výzkumu	51
2.1. Antidogmatismus mladých pohanů	51
2.2. Individualismus mladých pohanů	53
2.3. Novopohanský eklekticismus	55
2.4. Antikřesťanské postoje.....	56
2.5. Pohanství.....	56
2.6. Teorie.....	57
Závěr	59
Seznam použitých zdrojů.....	61
Obrazová příloha.....	69
Ostatní přílohy	72

Úvod

V této práci se budu zabývat problematikou motivace mladých lidí v České republice k inklinaci k novopohanským náboženstvím, konkrétně novokeltské spiritualitě (či neodruidismu), neboť popisovat pohanství v celé jeho šíři a diverzitě by nebylo možné. Protože základním stavebním kamenem této práce je hermeneutika a emický pohled, zaměřím se na samotný význam pohanství pro jeho vyznavače – jak oni sami definují pojem pohan či pohanství, jak charakterizují svou víru, co je motivovalo hlásit se právě k tomuto vyznání. Cílem této práce je zajistit vhled do života neodruidistů, pokusit se o zachycení jejich příběhu a následně vyhotovit mozaiku jejich víry – jaký smysl má pro ně jejich víra, jakou důležitost jí připisují, popřípadě jak se liší praktická stránka jejich náboženství od té normativní.

Prvním motivem k tomu, abych si vybrala právě toto téma, byl můj zájem o současnou religionistiku, zejména co se týče novopohanských hnutí v České republice a problematiky vytvoření oficiální pohanské církve. Hlavním důvodem k tomuto rozhodnutí však byla skutečnost, že v české republice existuje jen málo výzkumníků, kteří by se zabývali podobným tématem, aniž by popisovali rekonstrukci či návaznost novopohanských náboženství na původní tradici. Rozhodla jsem se tedy popsat neodruidismus v mnohých jeho aspektech a popsat jeho místo v mozaice ostatních hlavních novopohanských směrů.

Zjistit, jaká je motivace mladých lidí ke konverzi k těmto náboženstvím, je důležité, neboť mnozí vědci a myslitelé, byli a snad i stále jsou přesvědčeni o tom, že do budoucna se společnost více či méně sekularizuje a pro náboženství v ní nezbude žádné, nebo jen minimální místo (Berger 1996, Fiala 2007). Představa o tom, jakými cestami se novopohanství šíří a co motivuje mladé lidi (kteří jsou základem budoucí společnosti) k tomu, aby se k tomuto směru hlásili, nám možná odkryje důvody, proč k očekávané sekularizaci nedošlo. Konkrétně tímto tématem se zde však zabývat nebudu, neboť to nedovoluje nejen kapacita této práce, ale také její cíle, které jsou přesně stanovené a s problematikou sekularizace nesouvisí.

Co se týče metodologie a designu, použiji kvalitativní metodu, jejímž základem bude hloubkový rozhovor na bázi biografie, abych tak zajistila co nejširší kontext. Ponechám-li informátorovi dostatečný prostor, získám vhled do jeho vidění reality, toho, co on sám považuje za činitel, který ho nejvíce ovlivnil na jeho cestě k pohanství. Neboť i to souvisí s motivací – čím pohanství mladé lidi tak přitahuje, že se sami stávají jeho vyznavači? Následně data zpracuji technikou zakotvené teorie. Výzkum bude doplněn o zúčastněné pozorování, které slouží jako kontext pro rozhovory, hlubší vhled do problematiky, ale především jako zdroj pro nalezení informátorů.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí – teoretického podkladu a vlastního výzkumu. V teoretické části popíši pohanství, jak se jeví v literatuře, objasním definici pojmu „pohan“ a „pohanství“. Detailně také rozeberu normativní stránku neodruidismu – kdo je druid a jakou má funkci, které bohy a bohyně neodruidisté vzývají, jaké svátky slaví a jak, jak vypadají druidské rituály přechodu. Také uvedu shrnutí základních poznatků o ostatních příbuzných pohanských směrech, a sice slovanském pohanství, ásatrú a wicce, abych naznačila kontext, v jakém se neodruidismus pohybuje, ale také proto, že předpokládám určitou míru eklekticismu či fúze mezi těmito směry.

Na začátku své práce bych také ráda objasnila použití zdrojů, respektive bych ráda podala vysvětlení, proč je zde použita literatura převážně populárně naučného a neakademického charakteru. Důvod je nasnadě - pro samotné novopohany je totiž tato literatura velice přitažlivá a často ji uvádějí jako zdroj svých informací, ať už ohledně původního keltského náboženství, které se neodruidismus snaží oživit, či správné podoby rituálů. Pro vyznavače neodruidismu je tato literatura klíčová a především ji většina z nich považuje za naprosto validní zdroj informací, proto i já, pokud chci popsat normativní stránku novokeltského náboženství, musím z této literatury čerpat a považovat ji za primární literaturu. Nesnažím se totiž o popis rekonstrukce původního náboženství Keltů, a tak se zde nebudu pouštět do komparace různých historických či archeologických teorií, ale pouze reprodukovat to, co předkládají primární zdroje.

Na druhé straně, některé části této práce vyžadují interakci s jiným typem zdrojů. Je tím myšlena odborná literatura, články atp., které jsou validní v rámci akademické sféry. V takovém případě předem uvedu, že jde o literaturu odbornou,

abych jasně rozlišila, která část mé práce je založena na akademických zdrojích a které ne.

I. Cíle výzkumu

Hlavní výzkumná otázka mé práce zní: *Co je hlavní motivací mladých lidí v České republice k tomu, aby konvertovali k neodruidismu?*

Dílčí výzkumné otázky jsou pak (1.) *Jaké zdroje používají tito jedinci k získávání informací o neodruidismu?*, (2.) *Jakým způsobem se novopohanství šíří?*, (3.) *Jak definují novopohané pojmy pohan a pohanství?* a (4.) *Liší se výrazně normativní a praktický aspekt neodruidismu?*

Původní hlavní výzkumná otázka zněla *Co je motivací mladých lidí v České republice k inklinaci k novopohanským náboženstvím?*. Nakonec jsem si změnila a to z několika důvodů. Zaprvé, *inklinace k novopohanským náboženstvím* naznačuje pouze jakési emocionální tíhnutí či zálibu v daném tématu, nezahrnuje v sobě však reálnou konverzi k danému náboženství nebo snad informaci o tom, že se jedinec otevřeně hlásí k tomuto náboženskému směru. Zadruhé, novopohanská náboženství jsou příliš široká na to, abych je všechna dokázala prozkoumat a popsat do takové hloubky, aby byl výzkum validní. Proto jsem z nich vyčlenila pouze jedno, a sice neodruidismus. Jedním důvodem pro to byla skutečnost, že o tomto náboženském směru je na českém trhu nejvíce dostupné literatury. Druhý důvod přímo vyplývá z prvního – díky hojnosti zdrojů jsem očekávala, že se k tomuto náboženství bude hlásit nejvíce jedinců a nedojde tak k nedostatečnému nasycení vzorku.

Také další hlavní výzkumná otázka, a to *Co je hlavní motivací mladých lidí v České republice ke vstupu do neodruidských pospolitostí?*, se ukázala jako nesprávná, neboť při mém prvním vstupu do terénu se vyšlo najevo, že mnoho lidí nepatří do žádné z oficiálních skupin, které existují v České republice, a ani se do nich vstoupit nechystá.

Co se týče dílčích výzkumných otázek, ponechala jsem je v původním znění, přičemž jsem přidala otázky (1.) a (4.). Otázkou (1.) jsem totiž rozšířila otázku (2.), neboť pokud chci zjistit, jakými cestami se neodruidismus šíří, musím nejprve zjistit, jaké zdroje považují sami neodruidisté za validní a porovnat tuto skutečnost s jejich představou o možnostech šíření novopohanství. Otázkou (4.) jsem do své práce přidala proto, abych zjistila, jaká je vlastně reálná podoba novokeltského náboženství. Tato

informace pak pomůže získat hotový obraz o tom, co konkrétně vede tyto jedince ke konverzi k neodruidismu.

II. Metodologie

Metodologie mé práce je ukotvena v kvalitativním přístupu. Mám pro to hned několik důvodů, a těmi jsou vlastnosti tohoto typu výzkumu, respektive vlastnosti, které odlišují kvalitativní výzkum od kvantitativního.

Zaprvé je to samotná podstata kvalitativního výzkumu, což znamená, že výzkumník nestanovuje na začátku svého výzkumu žádnou hypotézu, ani pevně danou metodu, již by musel po celou dobu výzkumu používat a již by nesměl za žádných okolností změnit. V tomto bodě spatřuji obrovskou výhodu kvalitativního výzkumu, neboť v průběhu výzkumu může nastat zlom, v němž si uvědomíme, že metoda, kterou jsme chtěli použít, je nevhodná či nedostačující pro naplnění cílů našeho výzkumu. Vzhledem k tomu, že v ideálním případě má výzkumník vstupovat do terénu jako tabula rasa, je tato flexibilita jediným možným postupem. Navíc nabízí možnost upravit si metodu přímo v terénu, přizpůsobit se situaci a získat tak výzkumníkovi přístup k datům, jichž by jinou metodou nedosáhl.

Zadruhé, v kvalitativním výzkumu nejsme jakkoli závislí na předchozích teoriích, které v daném oboru někdo vytvořil.¹ To nabízí výzkumníkovi možnost zabývat se tématem, které je nedostatečně probádané, či otevřít problematiku zcela novou.

Zatřetí je hlavní výhodou kvalitativního výzkumu to, že díky technikám, které nabízí, dokáže zajistit maximální možnou míru informací, kterou lze o daném tématu nashromáždit.²

Začtvrté u kvalitativního výzkumu nedochází k tak velké redukci reality jako u výzkumu kvantitativního. Kvůli stanovení pouze těch proměnných, o kterých

¹ ŠVAŘÍČEK, R. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál, 2014, str. 24

² tamtéž, str. 24

se výzkumník domnívá, že je lze ve výzkumu vysledovat, by totiž mohlo dojít k nesprávné interpretaci výsledků. Kvantitativní výzkum navíc své proměnné stanovuje sám, a proto může dojít ke komunikačnímu šumu, pokud respondenti pojem definují jinak, než výzkumník. V kvalitativním výzkumu však používáme pojmy, které vycházejí ze slovní zásoby samotných informátorů, proto je mnohem menší pravděpodobnost, že k takové desinterpretaci dojde.

1. Výběr výzkumného designu

Při procesu výběru výzkumného designu jsem zvažovala hned několik různých typů, pravděpodobně proto, že stejně jako u výzkumné otázky jsem bylo nejdříve potřeba upřesnit, co konkrétně bude můj výzkum obsahovat. Věděla jsem, že budu moci správný design vybrat teprve po ustálení a sepsání hlavní a dílčích výzkumných otázek.

Nejprve jsem vyřadila některé z přístupů, které zřetelně neodpovídaly cílům a zadání mé práce. Byla to například případová studie. V této studii jde především o zachycení a detailní popis případu (nebo případů) v celé jeho komplexnosti.³ Pro svůj výzkum jsem však potřebovala spíše design, který by mi pomohl najít spojitosti v různých příbězích více respondentů a sestavit tak obraz skutečnosti. To mě přivedlo k biografickému designu, ten je ale jakousi rozšířenou verzí případové studie, a tak jsem jej vyřadila také. Můj výzkum vyžadoval možnost ptát se nejen na životní příběh, ale také na konkrétní otázky, které by mohly být v biografickém rozhovoru opomenuty.

Soustředila jsem se tedy na to, abych našla typ výzkumu, který bude schopen pojmout vyprávění částí informátorova života a zároveň ponechá prostor pro mou vlastní iniciativu a kladení otázek. Rozhodla jsem se pro zakotvenou teorii, protože dle slov Strausse, jednoho ze zakladatelů tohoto přístupu:

- „poskytuje explicitní procedury pro vytváření teorie
- poskytuje postupy pro provedení studie, jež bude pružná a zároveň systematická a koordinovaná

³ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, Praha: Portál, 2012, str. 104

- poskytuje explicitní procedury pro analýzu kvalitativních dat
- je užitečný především v aplikovaných oblastech výzkumu a v oblastech, které jsou málo teoreticky zpracované⁴.

Nakonec jsem tedy zvolila metodu zakotvené teorie, prodechnuté fenomenologickým a biografickým přístupem. Fenomenologickým proto, že se ve své práci snažím získat vhled do daného fenoménu, jímž je neodruismus, a porozumět významu, který mu respondenti přikládají. Jak jsem již uvedla výše, pro ucelený kontext jsem potřebovala získat informace o určitých částech života informátorů, proto je má metoda ovlivněna také biografickým přístupem (více v části mé práce, která pojednává o technikách sběru dat). V jádru se však jedná o zakotvenou teorii, jejímiž pravidly jsem se řídila, proto ji uvádím jako hlavní výzkumnou metodu.

1.1. Zakotvená teorie

Jak jsem uvedla již výše, vybrala jsem si tento design kvůli jeho náhledu na komplexní problematiku více než na jednotlivé případy respondentů. Dokáže zachytit nejen spojné články všech výpovědí, ale také je seřadit do kategorií, vytvořit hierarchii a následně tak poskytnout výchozí pozici pro sestavení teorie.

Autory tohoto přístupu jsou Anselm Strauss a Barney Glaser, kteří hledali schůdný design pro sociologický výzkum. Chtěli překonat předsudky vůči subjektivnímu přístupu kvalitativního výzkumu a také kompenzovat neschopnost kvantitativního výzkumu přinášet nové teorie.⁵ V roce 1967 tedy vydali knihu *The Discovery of Grounded Theory*, kde prezentovali akademickému světu metodu, která je sice kvalitativní, dokáže však výzkumníkovi pomoci dobrat se objektivnějších výsledků, a to díky několika vlnám indukčních postupů, jejichž výstupem je nová teorie.⁶ Zároveň pomáhá výzkumníkovi překonat vlastní stereotypy a předsudky, jež si

⁴ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, Praha: Portál, 2012, str., str. 125

⁵ ŠVAŘÍČEK, R. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál, 2014, str. 84

⁶ Tamtéž, str. 84

v sobě nutně musí nést, a vnáší do kvalitativní metodologie systematičnost, která v ní dosud chyběla.⁷

Zakotvená teorie se sběrem dat nemusí lišit od ostatních designů kvalitativního výzkumu. Jediný rozdíl spočívá v tom, že samotný sběr dat a jejich analýza probíhají zároveň, nejsou to dva oddělené kroky.⁸ Co se týče kvantity, není nikde dáno, kolik dat musíme sesbírat, abychom dosáhli validity výzkumu; vzorek však musí být nasycen. K takzvané saturaci dojde tehdy, přestanou-li data vykazovat přibýtek nových informací.⁹

Hlavními dvěma postupy zakotvené teorie jsou kódování a kategorizace, o nichž se detailněji rozepisují v podkapitole Analýza dat. Cílem zakotvené teorie je, jak už nám říká název tohoto přístupu, teorie, získaná nalezením hlavní kategorie, ke které se sbíhají všechny ostatní a která je tudíž jádrem celé struktury dané problematiky. Tato kategorie musí být dobře nasycena kódy, ale i jinými kategoriemi, které pod ni spadají.¹⁰

2. Výběr vzorku

Součástí vzorku v mém výzkumu byli nepřímo všichni účastníci novopohanských slavností a rituálů, na nichž jsem prováděla zúčastněné pozorování. Patří sem tedy nejen organizátoři či jedinci, kteří vedli rituály, ale také všichni ostatní, kteří festival či rituál navštívili. Tyto akce jsou však navštěvovány i lidmi, kteří se k novopohanství nehlásí, proto je osobně nepovažuji za reálnou součást vzorku.

Naproti tomu přímými účastníky byli informátoři a participantí, se kterými jsem posléze nahrála rozhovor. Píši odděleně „informátoři“ a „participantí“, protože tím chci pojmově rozlišit roli, jakou v mém výzkumu sehráli. Informátorem myslím jedince, který mi poskytl vhled do situace, byl mým průvodcem, pomohl mi orientovat se v dané problematice, ať už jakýmkoli způsobem. Těmito informátory byli z počátku mí známí

⁷ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, Praha: Portál, 2012, str. 127

⁸ ŠVAŘÍČEK, R. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál, 2014, str. 87

⁹ Tamtéž, str. 88

¹⁰ Tamtéž, str. 93

neodruidisté, později lidé z České pohanské společnosti a v konečné části mého výzkumu také vyznavači ostatních novopohanských směrů (kvůli skutečnostem, jež se projevíly v průběžném kódování a poznámkování, k nimž se dostanu později).

Participantem mám na mysli osobu, se kterou jsem nahrála rozhovor, a která se v době nahrávání rozhovoru hlásila k neodruidismu. Tyto lidi jsem vybírala na základě několika aspektů: věku (participant musel být ve věku od 18 do 27 let), vyznání (z cílů výzkumu vyplývá, že jedinec se musel považovat za neodruidistu) a vzdělání (chtěla jsem vytvořit různorodou škálu od studentů a absolventů středních škol až po studenty či absolventy vysokých škol různých zaměření, abych se vyhnula nebezpečí podobnosti motivace na základně podobných zájmů atp.).

Můj soubor participantů tvoří sedm osob (viz tabulku 1), jež ve své práci označuji přezdívkami, které si sami zvolili. V souladu s etikou výzkumu byli informováni o nahrávání hovoru a o účelu jeho využití.

Tabulka 1

PARTICIPANT	VZDĚLÁNÍ	VĚK	POHLAVÍ
ANGIE	SŠ (logistika)	22	Ž
IRENA	VŠ (PedF; Bc.)	24	Ž
LIZARDINE	VŠ (FF, Mgr.)	26	Ž
SIGGY	VŠ (FF)	21	Ž
FINGOLFIN	VŠ (FF, Mgr.)	24	M
NUADA	VŠO (zootechnika)	26	M
ORMALIN	VŠ (FF)	19	M

3. Technika sběru dat

3.1. Hloubkové interview

Tato metoda sběru dat slouží především k získání vhledu do problematiky, a to vhledu emického (tzn., výzkumník se snaží získat na danou věc stejný pohled jako respondent). Hloubkový rozhovor můžeme rozdělit na dva typy: polostrukturovaný a nestrukturovaný.¹¹ Strukturovaný rozhovor do této kategorie zařadit nelze, neboť strukturovaným rozhovorem nedosáhneme hloubky poznání, ale pouze povrchové znalosti, což není cílem hloubkového rozhovoru.

Polostrukturovaný rozhovor tvoří otevřené okruhy nebo otázky, takže participant má volnost odpovědi. Na druhou stranu není otevřený příliš, jako je tomu například u rozhovoru narativního. Hlavní výhodou je zde minimální vliv tazatele na respondenta, takže se zajistí validita a snadná analyzovatelnost dat.¹²

Tuto metodu sběru dat jsem si zvolila, protože poskytuje participantovi prostor ve vyprávění o svém životě, ale zároveň jej navádí v dalších otázkách, jež přímo nesouvisí s jeho životním příběhem (např. v otázce jeho názorů, pocitů apod.). V průběhu výzkumu jsem však byla nucena strukturu rozhovoru poněkud pozměnit, či spíše doplnit o další otázky (na tyto jsem se předešlých participantů později doptala). Tato změna byla způsobena usměrněním výzkumu za účelem naplnění výzkumných cílů. Původní i přepracovaná osnova rozhovoru je k nahlédnutí v přílohách, včetně myšlenkových map, které k utvoření těchto osnov dopomohly.

3.2. Zúčastněné pozorování

Zúčastněné pozorování je základní výzkumnou metodou kulturní antropologie, hlavní důvody, proč jsem je zahrnula do svého výzkumu, však implicitně vyplývají z jeho účelovosti. Jak píše Hendl: „Zúčastněné pozorování je zvláště vhodné, jestliže:

¹¹ ŠVAŘÍČEK, R. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál, 2014, str. 160

¹² HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, Praha: Portál, 2012, str. 173

- jev, který se bude zkoumat, je málo prozkoumaný
- existují velké rozdíly mezi pohledy členů a nečlenů sledované skupiny
- jev není přístupný pohledu osob mimo skupinu¹³

Protože téma mé práce odpovídá do jisté míry všem třem bodům, které Hendl uvádí, je zřejmé, že je zúčastněné pozorování vhodnou metodou sběru dat. Prováděla jsem je však zejména za účelem doplnění informací získaných z hloubkového interview, nikoli jako hlavní metodu. Předpokládala jsem, že touto cestou získám také participanty pro výzkum, nakonec se však vhodnější metodou ukázala být tzv. sněhová koule (pro detailnější popis této změny viz podkapitolu Výběr vzorku).

4. Organizace výzkumného šetření

Nejprve jsem začala získáváním základních dat od informátorů, a to především od svých známých, kteří se hlásí k neodruidismu. Těmi jsem byla posléze odkázána na členy Pohanské federace a České pohanské společnosti (ČPS), se kterými jsem udržovala elektronickou korespondenci a kontakt na sociálních sítích. S jedním členem předsednictva ČPS jsem byla domluvena na nahrávání rozhovoru, nakonec k němu však bohužel nedošlo, ale jako recipocitu za nedodržení slibu jsem obdržela kontakt na Vlkodlaka, mého nejvýznamnějšího informátora, který mne postupně odkázal na několik svých známých a přátel. Došlo tedy k tomu, že ačkoliv jsem předpokládala, že většinu svých respondentů získám pomocí zúčastněného pozorování, finálně jsem na ně dostala kontakt pomocí techniky sněhové koule. V této vlně jsem nahrála celkem čtyři rozhovory (s Irenou, Lizardine, Siggy a Ormalinem).

Abych se tedy vyhnula výběru jedinců ze stejného okruhu a tedy se stejnými zájmy a životním příběhem, druhé kolo výběru vzorku jsem již uskutečnila přes sociální síť, konkrétně facebook, a to díky jedné z neoficiálních pohanských skupin, vytvořené na jeho stránkách. Zde bylo velmi snadné získat participanty. Administrátoři skupiny byli velice vstřícní a členové skupiny ochotní podílet se na výzkumu. Nakonec jsem tedy mohla učinit účelový výběr, v němž jsem získala i jedince, kteří nestudují ani

¹³ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, Praha: Portál, 2012, str. 193

neabsolvovali vysokou školu (Angie a Nuada), čímž jsem vyplnila mezery v zamýšlené rozmanitosti vzorku.

Diverzita mezi respondenty se projevila také v rámci bydliště či sociální skupiny, to však nebyla variabilita zamýšlená. Většina informátorů pochází ze Zlína, kde jsem se narodila, neboť se jednalo o mé známé či bývalé spolužáky, participanti však pochází z různých částí České republiky.

V průběhu svého výzkumu jsem zjistila, že většina mých participantů vykazuje silný eklekticismus v rámci ostatních pohanských směrů. Proto jsem opět kontaktovala Vlkodlaka, který mi sám doporučil literaturu k těmto tématům a poskytl mi také další kontakty na vyznavače ostatních novopohanských směrů (Ásatrú, wicca, Slovanské pohanství).

5. Analýza dat

Hlavními částmi analýzy dat jsou, jak už jsem zmínila v podkapitole Zakotvená teorie, kódování a kategorizace.

Kódování je, užijeme-li pojmů Strausse, nalézání indikátorů a jejich zobecňování pomocí konceptů, tedy kódů.¹⁴ Chceme-li totiž objevit základní principy dané problematiky a dopracovat se k jejich struktuře, musíme nejprve odhalit indikátory, které se v datech objevují. Jsou to přímé úryvky dat, které indikují výskyt daného jevu. Pokud chceme tento jev pojmenovat, použijeme k jeho označení kód. V zakotvené teorii existují tři typy kódování – otevřené, axiální a selektivní, které jsou vlastně třemi fázemi kódování a kategorizace. Otevřené kódování přináší seznam pojmů a fenoménů, které jsme indikovali v datech. V axiálním kódování pak přidáváme teoretický rámec, hledáme vztahy a struktury mezi shluky fenoménů, jež jsme získali z otevřeného kódování. Poslední fází je pak kódování selektivní, v němž nacházíme hlavní témata a vztahy mezi nimi.¹⁵ Tato hlavní témata pak nazýváme kategorie.

Výslednou teorii pak získáme pochopením vztahů mezi hlavní kategorií a dílčími kategoriemi a také mezi dílčími kategoriemi samotnými. Toto dosáhneme

¹⁴ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, Praha: Portál, 2012, str. 90-91

¹⁵ Tamtéž, str. 247-252

pomocí tzv. poznámkování, které slouží jako detailní popis kódů uvnitř kategorie i kategorie samotné. Jak jsem psala už výše, stěžejní neboli hlavní kategorie je ta, ke které se vztahuje většina ostatních. Obvykle je snadno rozeznatelná mezi ostatními také díky velké nasycenosti kódy a obsáhlému poznámkování. Popsáním hlavní kategorie a již zmíněných relací vytvoříme konečnou teorii.

III. Teoretická část

1. Pohan

Kdo je pohan? To je velice komplikovaná otázka, na kterou jistě není jednoduché odpovědět. Podobně jako u kteréhokoli jiného pojmu samozřejmě záleží na tom, ze kterého oboru vycházíme, kterou z výsečí reality chceme zachytit – jinak jej definuje sociologie, jinak religionistika či sociologie. Například historická religionistika by se zabývala proměnou pojmu pohan v čase, sociologie náboženství by se nejspíše zaměřila na funkci pohanství a na to, jak je pojem pohan chápán v kontextu společnosti. Pro tuto práci byl zvolen kulturně antropologický postup, a proto zde uvedu odpověď, která dle mého názoru nejlépe vystihuje etiku a filosofii kulturní antropologie: pohanem je ten, kdo sám o sobě tvrdí, že jím je, tzn., s pojmem pohan zacházíme jako s identitou pocíťovanou, nikoli připsanou.

Nicméně, alespoň pojem „pohan“ si zaslouží jistou dávku pozornosti a stejně tak „novopohanství“, jak je charakterizováno či popisováno v religionistické odborné literatuře: „Slovo ‚pohan‘ (odvozené od latinského *pagus*, které doslovně znamená ‚z venkova‘ nebo ‚vesnický‘) bylo křesťany po léta užíváno hanlivě ve významu ‚necivilizovaný‘, ‚nekřesťanský‘ a dokonce ‚satanský‘. Termín ‚pohanství‘ byl vlastně nejdříve obecně používán prvními křesťany v náboženském smyslu k popsání nekřesťanské a nežidovské víry. V dnešní době je ‚pohanství‘ užíváno pro širokou škálu náboženských tradic, které uctívají přírodu.“¹⁶ Přesto bych raději posouzení, kdo ještě je, a kdo už není pohanem, stejně jako definování novopohanství, přenechala pohanům samotným. V této práci budu pojem „pohan“ používat pro jedince, který se hlásí k jakémukoli směru pohanského náboženství.

¹⁶ PARTRIGE, C., ed. a VOJTÍŠEK, Z., ed. *Encyklopedie nových náboženství. Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spirituality*, Praha: Knižní klub, 2006, str. 269

2. Novopohanská náboženství

2.1. Neodruidismus

Vytvořit či sestavit uspokojivou definici neodruidismu, která by vyhovovala všem, kteří se k němu hlásí, je velmi ožehavé a snad i nemožné. Uvedu zde vysvětlení prostřednictvím slov druidské kněžky Emmy Restall Orr, jež použila ve své knize *Živá tradice druidů*: „druidství je pulzující živá tradice, cesta, která se kroutí a vine v souladu s každickým momentem v čase a prostoru, a proto nemůže existovat žádná univerzální definice druidství.“¹⁷ jako jakákoli jiná součást kultury je podoba neodruidismu úzce spjatá s prostředím, v němž je praktikován. „K druidství nerozlučitelně patří různorodost, protože různorodost je neodmyslitelnou součástí samotné přírody.“¹⁸

Ale co je vlastně druidství či druidismus? Toto náboženství, staré a nové zároveň, se snaží přiblížit spiritualitu a víru původních Keltů, zachovat z něj co nejvíce, snad by se dalo říci i rekonstruovat je a obléci do moderního hávu. Uvedla jsem, že je staré i nové. Myslím tím, že ačkoli se neodruidismus snaží o obnovu původního keltského náboženství, prostředí, životní podmínky, struktury a kategorie, skrze něž nazíráme svět, se změnily, proto nelze o neodruidismu mluvit jako o též víře, kterou vyznávali Keltové v průběhu pravěku, starověku a raného středověku. Zároveň jej však nepovažují za náboženství zcela nové. Přeci jen ve své normativní stránce odkazuje k příliš mnoha aspektům, které byly původnímu náboženství Keltů vlastní.

2.1.1 *Druid*

Objasnit pojem druid je pro naše účely doslova nezbytné – pohané, kteří se v současnosti hlásí k odkazu Keltů (alespoň většina, neboť i uvnitř novokeltské církve existuje variabilita a vysoká rozmanitost), jej přímo zasazují do názvu svého náboženství – neodruidismus. Je tedy očividné, že svou víru, magii a učení vztahují

¹⁷ RESTALL ORR, E. *Živá tradice druidů. Magická spiritualita pro divokou duši*, Praha: Eminent, 2006, str. 15

¹⁸ Tamtéž, 2006, str. 15

přímo k praktikantům magie a kněžím keltských kmenů v minulosti: „Slovo druid je prvním klíčem [...] k porozumění mystériím druidů. Je jako nápis na dveřích, který nám říká, abychom se na chvíli zastavili a přečetli si ho, než je otevřeme.“¹⁹ Jak vzniklo slovo „druid“, a jak by se tedy mělo překládat, je dodnes základním kamenem mnoha sporů. Jedna z teorií říká, že „slovo ‚druid‘ má pravděpodobně základ v předponě ‚dru‘, což znamená tvrdý, pravý, odolný, stálý.“²⁰ Existuje i jiný možný původ tohoto slova, a sice: „Irské slovo drui znamená ‚dub‘ a druidem byl ten, ‚kdo měl vědomosti dubu‘.“²¹ Nejde ale o spojení s dubem jako takovým, přestože byl pro Kelty posvátným stromem, nýbrž se všemi stromy, s celou životní silou přírody, kterou dub představuje.

Pokusím se nastínit funkci druida a její variabilitu, protože tím poskytnu určitý vhled do vnímání sociokulturních funkcí druidismu vyznavači samotnými. Druid ovládal totiž mnohem více dovedností, než pouze využívání přírodní magie či věštění; naopak, sami druidové se dělili do tří skupin: brehoni (druidi), ovati a bardové²². „Tři stupně Druidismu jsou Bardí, Ovati a Druidové. Slovo ‚stupně‘ vyvolává představu hierarchie učení a důležitosti, naznačující, že Bardí jsou infanti (tzn. novicové – pozn. překl.) a Druidi absolventi. Nicméně, toto není ten případ. Lepším způsobem, jak uvažovat o stupních, je vidět je jako tři části té samé cesty.“²³ Pojmy infant a absolvent jako by odkazovaly k určitému druhu výuky, a také to tak je. V době největšího rozkvětu keltské kultury existovaly dokonce školy, ve kterých druidi studovali (někdy i dvacet let), a také dnes některé organizace (např. OBOD, viz níže) pořádají bardské či druidské kurzy.

Ale vraťme se ještě k rozdělení funkcí druidů. Jak jsem psala už výše, je to nutné pro pochopení funkce druida i v dnešních pohanských pospolitostech.

¹⁹ CARR-GOMM, P. *Tajemný svět druidů. Staré moudrosti pro 21. století*, Olomouc: Fontána, 2008, str. 8-9

²⁰ HOPMAN, E. E. *Druidský herbář*, Praha: Volvox Globator, 1996, str. 14

²¹ HAMILTONOVÁ, C. a EDDY, S. *Tajemný svět Keltů*, Brno: Zoner Press, 2008, str.74

²² HOPMAN, E. E. *Druidský herbář*, Praha: Volvox Globator, 1996, str. 15

²³ (překlad autora bakalářské práce) „The three grades of Druidry are Bards, Ovates and Druids. The word ‚grades‘ conjures up a hierarchy of learning and importance, implying that the Bard is the infant and the Druid the university graduate. However, this is not the case. A better way of considering the grades would be to view them as three parts of the same journey...“ SMITH, D. *The Pagan Federation: Druidry Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2001, str. 5

Brehoni byli soudci – strážili tradiční brehonské právo, měli možnost soudit ostatní jedince společnosti, dokonce je poslat na smrt, nebo hůř, vyloučit je z náboženského života, což znamenalo úplnou ztrátu postavení a následně i majetku, neboť nebýt účasten výročních a jiných rituálů znamenalo přijít o většinu svých společenských rolí – nepraktikovat keltismus znamenalo neexistovat.

Úkolem ovatů (nebo vatů) bylo poskytovat lidem věštby, předpovídat budoucnost a zajišťovat propojení s Jiným světem. Dnes jsou ovaté bráni nejen jako věštcí, ale také léčitelé. Tím, že vstupují do Jiného světa, mohou nazírat věci, které ostatní nevidí, nalézt příčinu problémů, ale i nahlédnout do možné budoucnosti. „Ovat hojně pracuje s neviditelným/neviděným světem, a to jak uvnitř, tak vně.“²⁴

Poezie a opěvování bohů byly zase oborem bardů, kteří, ačkoli bychom to nepředpokládali, také procházeli druidským výcvikem. „Bardové byli udržovatelé tradice. Byli paměť kmene a strážci posvátnosti slova“²⁵, neboť mytologie a veškeré učení druidů nebylo zapisováno ani jinak zaznamenáváno. Dnes mají bardi mezi novopohany stále ještě své významné místo – oni jsou ti, kdo předávají dál tradici v podobě mytologických příběhů, básní a afirmací. Jsou to umělci, kteří svou inspiraci čerpají ze své osobní spirituality.

Dalo by se tedy shrnout, že druid bylo v období starověku a raného středověku (tedy období, kdy byla ještě keltská kultura na vrcholu) označení specifické vrstvy obyvatelstva – inteligence v keltské společnosti. Jejich úlohou bylo především pamatovat si, a to jak záležitosti posvátné, tak i profánní – básně, soudní procesy, postupy rituálů, magické invokace, historii. Byli učitelé a jasnovidci a sloužili ve své podstatě jako ukotvující síla společnosti.²⁶

Také dnes se pojmu druid v novopohanství hojně užívá a může mít dva různé významy: buď se jedná o označení jedince, který vyznává druidismu jako svou víru, nebo konkrétně o post, který jedinec zastává (ať už ve formě brehona, ovata, nebo

²⁴ (překlad autora bakalářské práce) „The Ovat works very much with the unseen world, both within and without.“ SMITH, D. *The Pagan Federation: Druidry Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2001, str. 6

²⁵ CARR-GOMM, P. *Tajemný svět druidů. Staré moudrosti pro 21. století*, Olomouc: Fontána, 2008, str. 67

²⁶ HAMILTONOVÁ, C. a EDDY, S. *Tajemný svět Keltů. Poodhalené dědictví keltské tradice*, Brno: Zoner Press, 2008, str. 73

barda). Stále ještě může mít druid mnoho funkcí – většinou zastává postavení leadera dané skupiny, ale může být také soudcem, rádcem, učitelem nebo mágem.²⁷

2.1.2 Bohové

Mnoho neodruidistů se snaží vycházet z „původního“ náboženství Keltů. Samotný popis takového náboženství je spletitý a nesnadný úkol, neboť o náboženství Keltů máme jen velice kusé informace, a to většinou sekundárního charakteru. Přesto se k odkazu Keltů hlásí mnoho členů současné české populace²⁸, stejně jako k jejich božstvům.

Ne všichni neodruidisté pracují s bohy keltského panteonu: „Nejdříve musím objasnit, že ne všichni Druidové pracují s následujícími postavami [bohy]. [...] Mnoho Druidů uctívá základní Spirituální sílu a/nebo Stvořitele, ostatní uctívají Zemi jako jejich Bohyni/Boha, někteří kombinují učení a filosofii druidismu se svými vlastními tradicemi.“²⁹ Přesto však velká většina z nich včleňuje alespoň některé z keltských bohů do své podoby víry.

Je pravdou, že užití slova „bůh, bohyně“ v kontextu druidismu může být poněkud problematické, neboť z keltské mytologie vyplývá, že na stejné úrovni byli jak hrdinové legend, tak i božstva jako taková a mnohdy dokonce splývali v jedno. Dnes již také nemůžeme mnoho z nich pojmenovat jejich originálními jmény, neboť v průběhu historie tyto bohové a hrdinové svá původní jména ztratili a tato byla nahrazena ekvivalenty v jiných jazycích (například latině, germánských jazycích apod.). Přesto považuji za užitečné zde několik z nich uvést a vysvětlit jejich význam pro soudobou novokeltskou sféru.

²⁷ CARR-GOMM, P. *Tajemný svět druidů. Staré moudrosti pro 21. století*, Olomouc: Fontána, 2008, str. 84-97

²⁸ kolik procent české populace se v současnosti hlásí k neodruidismu není známo, neboť taková statistika zatím neexistuje

²⁹ (překlad autora bakalářské práce) „I must first clarify that not all Druids work with the following figures [gods]. [...] Many Druids revere an ultimate Spiritual Force and/or Creator, others revere the Land/Earth as their Goddess/God, some takes the teaches and philosophy of Druidry and blend it with their own Traditions.“ SMITH, D. *The Pagan Federation: Druidry Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2001, str. 15

Velká Bohyně – Terra Mater

Tato bohyně prostupuje celým keltským panteonem a objevuje se v systémech původně irských, galských i waleských. Bohyně Matka (což je jiné jméno pro Velkou Bohyni) jako taková představuje archetyp plodící síly (projevující se v různých formách v celém indoevropském prostoru) a zároveň v sobě nese jakýsi koloběh života a smrti, ničícího a obnovujícího principu. Snoubí v sobě trojjedinost panny, matky a stařeny, jako zástupné znaky pro zrození, život a smrt. Tyto tři části triády jsou někdy ztotožňovány se třemi fázemi měsíce (dorůstající měsíc, úplněk, couvající měsíc zakončený novem)³⁰. Některé keltské bohyně jsou uctívány jako vtělení právě Velké Matky – irská Danu či Erin nebo galská Epona či Rigani, které jsou považovány za nositelky života a inkarnaci plodící síly země.³¹

Pro neodruisty je pravděpodobně přitažlivá svou všeobjímající silou, zosobněním jednoho ze dvou esenciálních principů reality: ženského a mužského.

Irská tradice

Dagda. Otec všech, Všeohrnalý, Dobrý bůh – to jsou tři jména Dagdy, boha úrody a slunce. Jako takový je považován za protipól ženského principu: „jde o personifikaci mužského tvůrčího principu, druha či syna bohyně matky“³² Také je bohem druidství a „pohané ho dnes uctívají jako boha vědění a moudrosti, ale i mocné tvořivé síly“³³

³⁰ EDEL, M. a WALLRATH, B. *Keltové. Duchovní děti Evropy*, Olomouc: Fontána, 2009, str. 19

³¹ Tamtéž, 2009, str. 28-29

³² McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 352

³³ Tamtéž, str. 352

Lugh. Tento bůh je znám jako nositel světla, či dokonce jeho přímé zosobnění, přestože, podle pověsti, byl paradoxně počat a narodil se v zemi temnoty, podsvětí.³⁴ Je také přezdíván „Samildanach, ‚Pán všech umění‘, protože ovládal dovednosti všech tří tříd. Byl válečník, kněz a řemeslník; bůh prozřetelnosti, věštby a medicíny“³⁵. Mezi neodruidisty je oblíben zejména díky svátku Lughnasadu, neboli tzv. Lughově svatbě, kdy dochází ke svaté svatbě mezi Lughem (slucem, světlem) a zemí³⁶.

Ogma. Bůh, který „se svým bratrem Dagdou a bohem Lujem tvoří trojici hlavních mužských bohů“³⁷ Je bohem výřečnosti, patronem básníků a, podobně jako germánský Odin, je odpovědný za dar písma ogamu³⁸, které bylo, stejně jako severské runy, nejprve písmem rituálním. Dnes je pohany uctíván právě díky tomuto přispění druidské magii.

Danu. Danu je označována za matku všeho keltského lidu (Dana, Don), ale také všech bohů³⁹. Je vtělením ženského principu ve své trojjediné podobě, kterou můžeme pozorovat jako „mladou ženu Brigit⁴⁰, ‚Matku Irska‘ Banbu a Machu případně Morrigan, která ztělesňovala smrtelný aspekt bohyně“⁴¹. „Mnozí keltští pohané se na ni stále dívají jako na suverénní mimořádnou velkou matku, která přivedla k životu mnoho věcí“⁴².

Ceridwen. Věštkyň, symbol síly koloběhu života a smrti, zániku a znovuzrození, jež se odráží v neustále se měnících fázích měsíce. Je strážkyní kotle

³⁴ CLARUSOVÁ, I. *Keltské mýty*, Praha: Vyšehrad, 2001, str. 71

³⁵ EDEL, M. a WALLRATH, B. *Keltové. Duchovní děti Evropy*, Olomouc: Fontána, 2009, str. 35

³⁶ Tamtéž, str. 148

³⁷ Tamtéž, str. 43

³⁸ MCCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 417

³⁹ CLARUSOVÁ, I. *Keltské mýty*, Praha: Vyšehrad, 2001, str. 66

⁴⁰ poději ztotožněna se sv. Brigitou

⁴¹ EDEL, M. a WALLRATH, B. *Keltové. Duchovní děti Evropy*, Olomouc: Fontána, 2009, str. 38

⁴² MCCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 256

s nápojem vědění. Její sluha jej měl hlídat, ale omylem se potřísnil a olíznutím prstů získal veškerou moudrost, a tak uprchl. Ceridwen jej pronásledovala, přičemž oba měnili své podoby, nakonec se její sluha proměnil v zrnko obilí a ona jej jako slepice sezobla. Počala tak a porodila barda Taliesina. „Někteří pohané jsou přesvědčeni, že se tato mystická honba vztahuje k různým úrovním druidských iniciačních rituálů“⁴³.

Macha. „Je zosobněním svého jména, které znamená ‚bitva‘“⁴⁴, je symbolem války, smrti, nemoci, zkázy, ale také reinkarnace⁴⁵. V její osobě se snoubí tři podoby: matka, válečnice a věštkyně⁴⁶.

Waleská tradice

Rhiannon. Bohyně koní (ekvivalent galské Epony) a ptáků, která přináší sny (a tak je zároveň poslem bohů), ale také smrt⁴⁷. Zdrojem její velké plodivé síly je měsíc, který představuje ženský princip, ale i magii. Je mateřským aspektem bohyně Modron (waleská trojjediná bohyně Matka)⁴⁸. Pro dnešní druidisty má význam především jako patronka věštců, vykladačů snů a mágů.

Blodeuwedd. „Je bohyní jara.“⁴⁹ Je to bohyně-dívka, stvořená z květin, májová královna v posvátném svazku s mužem, který jí bude obětován. „Blodeuwedd nás může naučit, že musíme vždy zodpovídat za své skutky a že to, o co usilujeme, vždy něco stojí.“⁵⁰

⁴³ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 248-249

⁴⁴ Tamtéž, str. 289

⁴⁵ MATTHEWS, C. *Keltské duchovní tradice*, Praha: Alternativa, 1996, str. 38

⁴⁶ EDEL, M. a WALLRATH, B. *Keltové. Duchovní děti Evropy*, Olomouc: Fontána, 2009, str. 40

⁴⁷ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 302

⁴⁸ EDEL, M. a WALLRATH, B. *Keltové. Duchovní děti Evropy*, Olomouc: Fontána, 2009, str. 46

⁴⁹ (překlad autora bakalářské práce) „She is the Goddess of Springtime.“ SMITH, D. *The Pagan Federation: Druidry Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2001, str. 16

⁵⁰ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 239

Arianrod. Tato královna hvězd je zosobněním kola roku, prvotního ženského principu a vládne mrtvým duším. Symbolizuje reinkarnaci a je průvodkyní při iniciaci⁵¹.

Arawn. Pán podsvětí – král Jiného světa, šedý muž. „Oděn v šedé na šedém oři je lovcem duší.“⁵² „Arawn vám může pomoci při výběru magických jmen, při provádění magie za účelem posílení přátelství nebo při usnadňování duchovního kontaktu.“⁵³

Manawyddan. Bůh moře, beroucí na sebe mnoho podob. Je ztotožňován s irským Manannem⁵⁴. Neodruidisté jej povolávají při magických rituálech: „Povolejte Mananna, aby vám pomohl odstranit někoho z vaší paměti, naučil vás astrální projekci, přispěl při magii životního prostředí a počasí, chránil vás zvláště před nebezpečím z moře a od bájných bytostí.“⁵⁵

Gwydon. Tento bůh je znám jako bard či druid bohů, neboť dostal do vínku výřečnost a moudrost: „Říká se, že byl tím největším tkalcem slov, který kdy chodil po Ostrově Moci (Británii), což ho spojuje s Bardy.“⁵⁶ „Hovoří se o něm jako o mistru iluze, pomocníku lidstva a bojovníku proti chtivosti a omezenosti. [...] je někdy nazýván druidem bohů.“⁵⁷

⁵¹ SMITH, D. *The Pagan Federation: Druidry Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2001, str. 15

⁵² (překlad autora bakalářské práce) „Dressed in grey on a grey steed he is the hunter of souls.“ SMITH, D. *The Pagan Federation: Druidry Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2001, str. 15

⁵³ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 326

⁵⁴ EDEL, M. a WALLRATH, B. *Keltové. Duchovní děti Evropy*, Olomouc: Fontána, 2009, str. 50

⁵⁵ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 400

⁵⁶ (překlad autora bakalářské práce) „Said to have been the best weaver of words ever to walk the Island of Mighty (Britain), which associates him with Bards.“ SMITH, D. *The Pagan Federation: Druidry Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2001, str. 16

⁵⁷ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 377

Llew. Llew s Pevnou rukou je manželem Blodeuwedd, takže je nazýván „Májový sokol“ – při každé oslavě jara dochází k jejich opětovnému spojení (jako spojení boha-muže a uměle stvořené bohyně-ženy). V Mabinogi se píše, že mu jeho matka odmítla dát jméno⁵⁸, což je stejné, jako by neměl duši; proto si dnes neodruoidisté volí kultovní jména⁵⁹.

Kontinentální tradice

Esus. Bůh moudrosti, vědění, života (i posmrtného) nese větev jmelí, zpodobnění životní síly⁶⁰. Jeho atributem je býk nebo kanec jako symbol mužské plodivé síly. Obětovali se mu lidé pověšení na strom (protože on sám dle pověsti visel na stromě či byl ukřižován na živém stromě), ale také válečná kořist, umístěná do nemetonu⁶¹. Dnes se zanechávají obětiny v podobě plodů u kořene stromu jako poděkování za plodivou sílu, jež Esus přináší.⁶²

Cernunnos. Rohatý bůh, nejčastěji zpodobňován s jeleními parohy na hlavě (jeho jméno zmanená „ten, kdo má hlavu jako jelen“⁶³), je bohem plodnosti, protipól Velké Matky a mužským tvořivým principem. „Je také uctíván jako božstvo smrti a na lov se někdy pohlíží jako na metaforu pro shánění duší živých do Jiného světa“⁶⁴, neboť Cernunnos je strážcem jeho brány. S příchodem křesťanství byl ztotožněn se Satanem, proti čemuž se dnešní pohané vyhrávají. Cernunnos je strážcem

⁵⁸ VILIKOVSKÝ, J. *Mabinogi. Keltské pověsti*, Brno: "Zvláštní vydání", 1995, str. 66

⁵⁹ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 389

⁶⁰ CLARUSOVÁ, I. *Keltské mýty*, Praha: Vyšehrad, 2001, str. 32

⁶¹ Tamtéž, str. 32

⁶² McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 362

⁶³ EDEL, M. a WALLRATH, B. *Keltové. Duchovní děti Evropy*, Olomouc: Fontána, 2009, str. 30

⁶⁴ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 341

zvířat a pohané se na něj obracejí s prosbami o plodnost, kreativitu nebo v otázkách péče o zvířata.⁶⁵

Taranis. Bůh hromu, někdy ztotožňován se severským Thorem, je vládcem nebes a počasí. Je „rovněž bohem Kola roku spojovaným se silným dubem, bohem plodnosti a bohem oblohy.“⁶⁶ Proto ho pohané prosí o pomoc „na sezonní rituály kvůli jeho spojení s Kolem roku“⁶⁷, jeho hlavním svátkem je Yule.

Teutates. Otec kmene, který vede své lidi na cestě, a to jak geograficky, tak spirituálně. Je průvodce v životě i v boji a je strůjcem štěstí a bohatství.⁶⁸ Pro pohany je důležitý jako průvodce a ochránce – jeho sílu uzamykají do talismanů a amuletů.⁶⁹ Jako průvodce slouží i duším, které doprovází do Jiného světa.⁷⁰

Belenus. Též Beltane nebo Mabon je synem Velké Matky. Jako takový je bohem slunce – obnovy plodící síly, a tak je oslavován při Beltainu, ale i Samhainu⁷¹, kdy Belenus odchází, aby se příští jaro opět vrátil.

Epona. Tato bohyně koní a vodstva je zároveň ztělesněním bohyně Matky. Občas prý „se místo Epony v lidské podobě objevuje klisna, kterou obskakují mladí koně nebo která dává pít svému hříběti - zosobněné mateřství“⁷². Její irské jméno

⁶⁵ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 341

⁶⁶ Tamtéž, str. 430

⁶⁷ Tamtéž, str. 431

⁶⁸ CLARUSOVÁ, I. *Keltské mýty*, Praha: Vyšehrad, 2001, str. 29

⁶⁹ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 431

⁷⁰ EDEL, M. a WALLRATH, B. *Keltové. Duchovní děti Evropy*, Olomouc: Fontána, 2009, str. 31

⁷¹ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 332

⁷² HORÁK, V. *Bohové. Epona* [online] 2006-2-20, dostupné z: <<http://www.keltoi.cz/keltove/6-duchovno-keltu/711-6-06-bohove-epona%20%20>>

je Mare (odtud „nightmare“ – noční můra, neboť měla moc nad sny)⁷³. Ještě dnes mnoho druidistů vzývá Eponu, když potřebuje pomoci v práci se sny. „Také je vhodná pro sexuální magii a věštění.“⁷⁴

2.1.1 Svátky

Pro orientaci ve slunečním kalendáři, ale i abstraktní rovině času dnes pohané používají pojem „Kolo roku“. Toto kolo je znázorněním částí lunárního roku s jeho významnými či dokonce klíčovými okamžiky, nebo dokonce jako „metafora chápaná jako věčný koloběh života, smrti a znovuzrození“⁷⁵.

Kolo roku se dělí na dvě poloviny: an Ghrian Beag a an Ghrian Mór, neboli Malé a Velké slunce, které jsou tmavou a světlou polovinou Kola.⁷⁶ Můžeme je ale také rozdělit na systém osmi svátků, které spadají do dvou různých skupin – agrikulturní - pohanské svátky (Samhain, Imbolc, Beltine a Lughnasad) a solární - kardinální svátky (Rovnodennosti a slunovraty).⁷⁷

Pro neodruisty jsou tyto festivaly příležitostí naladit se na „rytmus“ přírody a světa kolem nich a také oslavovat život a jeho různorodost a všechny jeho aspekty - jak píše McCoyová: „máme příležitost každou z těchto fází našeho života [Imbolc – narození, Beltine – iniciace, Lughnasad – zakládání vlastní rodiny, Samhain – stáří – pozn. autora bakalářské práce] prožít každý rok, jakoby tento rok byl mikrokosmem našeho celého života.“⁷⁸

⁷³ MCCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 268

⁷⁴ Tamtéž, str. 268

⁷⁵ Tamtéž, str. 124

⁷⁶ MATTHEWS, C. *Keltská moudrost. Oslavy ročních období*, Praha: Pavel Dobrovský, 2009, str. 26

⁷⁷ BÍLÝ, J. *Živoucí kruh. Návrat do cyklického času*, Praha: Synergie Publishing SE, 2013, str. 24

⁷⁸ CARR-GOMM, P. *Tajemný svět druidů. Staré moudrosti pro 21. století*, Olomouc: Fontána, 2008, str. 109-110

Samhain, 31. říjen

Samhain je začátkem pomyslného Kola roku. Tímto dnem začíná nová éra cyklu, a sice temná, chladná zima. Při tomto svátku vycházejí ven z kopců víly⁷⁹ a duchové z Jiného světa jsou k nám blíže než kdy jindy: „Jak starý rok končí, závoj mezi říšemi živých a říšemi mrtvých se tenčí. V tomto čase duchové vstupují do našeho světa a, s tím správným tréninkem, my můžeme cestovat do toho jejich.“⁸⁰

Někdo se ale setkání s duchy obává, a tak se zapalují svíčky za okny, aby světlo odehnalo nevítané návštěvníky. Naproti tomu má přilákat ty, kteří jsou v domě vítáni – předky.⁸¹ Tento oheň pochází z velkého Samhainového ohně, neboť všechny ostatní jsou pro tento den uhašeny. Pohané často provádějí rituál invocace Šedé bohyně – Stařeny, aby si zajistili bezpečí před duchy, kterým Stařena vládne, ale i plynulý průchod do Jiného světa, který je jejím domovem. Je také zvykem nabídnout duchům i bohyni úlitbu ve formě jídla.⁸²

Imbolc, 2. únor

Je svátkem počínajícího jara, probouzející se přírody, obrození životní síly. Svět se oprostí od tmy, přichází světlo; jak se obnovuje chod živoucí přírody, tak se i bohyně přerouzuje ze Stařeny v Pannu, tradičně je to dnes Brigid (Bridget), která je nevěstou boha plodnosti a slaví s ním na tento den svatou svatbu.⁸³

Druidisté v tento den očišťují zemi i sebe od zimy a tmy ohněm a vodou. Pletou se také panenky, do jejichž lůna se vkládá ořech, symbol mužské plodnosti.⁸⁴ Protože je Brigid také patronkou poezie, je tento svátek také oslavou bardů, kteří svá díla věnují

⁷⁹ CLARUSOVÁ, I. *Keltské mýty*, Praha: Vyšehrad, 2001, str. 72

⁸⁰ (překlad autora bakalářské práce) „As the old year passes, the veil between the realms of the living and the realms of the dead becomes thin. At this time the spirits move within our world and, with proper training, we can travel to theirs.“ SMITH, D. *The Pagan Federation: Druidry Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2001, str. 9

⁸¹ BÍLÝ, J. *Živoucí kruh. Návrat do cyklického času*, Praha: Synergie Publishing SE, 2013, str. 27

⁸² McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 132-133

⁸³ PENNICK, N. Rok. *Tradice a svátky*, Praha: Dita, 1994, str. 34

⁸⁴ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 135

bohyni jako svou obět'.⁸⁵ Imbolc je také znám jako nejvhodnější doba pro nové projekty.

Beltine, 1. květen

Na tento svátek se zapalují velké ohně jako symboly slunce, které konečně získalo svou plnou sílu (název Beltine je odvozen od boha slunce Belena). Pohané přes tento oheň skáčou, aby si tak zajistili plodnost a hojnost do budoucích měsíců.

Dodnes se na oslavu Beltine staví májka, přestože je pravdou, že její pravý význam (symbol spojení falu a vulvy jako spojení mužského a ženského principu) už většina lidí nezná. Tento rituál se nazývá Velký, právě proto, že oslavuje propojení ženské a mužské plodící síly, mezi pohany „dvojice často do sebe přivolávají božstva a vykonávají Velký rituál de facto“⁸⁶. Sexuální energie je v tomto období jedním z nejoslavovanějších aspektů životní síly.

Stejně jako na Samhain, i na Beltine nastává prolnutí světů, tentokrát ale není zdůrazňován prvek smrti, ale spíše radosti ze života – druidisté komunikují s vílami a podobnými bytostmi přírody.

Lughnasad, 1. srpen

Lughnasad znamená v překladu Lughova svatba, ačkoli dle pověsti je to oslava na počest jeho pěstounky, která zemřela vyčerpáním při pracích na poli. To je pro nepohana jistě velký paradox, ne však pro neodruidistu. Lugh, bůh světla a plodnosti, sice pohřbívá svou pěstounku, zároveň se ale žení se Zemí⁸⁷; oba tyto akty jsou spojeny s plodností a sklizní (sklízí se staré, začíná se sít nové), což jsou dva hlavní aspekty tohoto svátku.

Zároveň je tento den zasvěcen poděkování za úrodu a uvědoměním si počátku konce – léto pomalu umírá, kruh se počíná uzavírat.⁸⁸

⁸⁵ SMITH, D. *The Pagan Federation: Druidry Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2001, str. 9

⁸⁶ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 137

⁸⁷ EDEL, M. a WALLRATH, B. *Keltové. Duchovní děti Evropy*, Olomouc: Fontána, 2009, str. 148

⁸⁸ BÍLÝ, J. *Živoucí kruh. Návrat do cyklického času*, Praha: Synergie Publishing SE, 2013, str. 44

Nejhlavnějším rituálem při tomto svátku je jistě oběť ve formě koláčů, chleba a ovoce, ale pro mnohé pohany je to také příležitost obětovat i něco ze sebe sama: „Tak jako zrno, které rukou člověka během sklizně ‚umírá‘, umírá v podobě oběti ta část nás, kterou dobrovolně odevzdáváme, abychom se mohli posunout dál.“⁸⁹

Jarní rovnodennost - Ostara

Jarní rovnodennost, v západní kultuře přetvořená křesťanstvím ve Velikonoce, je oslavou plného vypuštění života; slunce se opět navrácí na zemi.⁹⁰ Podobně jako Imbolc nebo Beltine, je také svátkem plodnosti (odtud keltský název Ostara – bohyně plodnosti a znovuzrození). Dodnes se zachoval zvyk malovat vajíčka (jasný příklad zkulturnění přírodního pro zdůraznění symbolické hodnoty, v tomto případě plodnosti) či šlehat mladé dívky a ženy pomlázkou, aby byly plodné a zdravé (pomlázka je pravděpodobně metaforickým zobrazením falu).

Protože se v tomto, dnes spíše křesťanském svátku, uchovala většina původních pohanských tradic, nemají pohané potřebu k nim přidávat mnoho dalších, snad kromě rituálního provozování sexuální magie. V neodruidském pojetí je tento svátek, stejně jako rovnodennost podzimní, chápán jako stav dokonalé rovnováhy mezi temnotou a světlem, kdy světlo nabírá postupně na síle, stejně jako bohyně Matka, která v tento den počne dítě s bohem, za kterého byla na Imbolc jako Panna provdána. Toto dítě se pak narodí v den podzimní rovnodennosti, aby se v období dalšího Imbolcu stalo manželem Panny.⁹¹

Podzimní rovnodennost - Mabon

Tento den, obdobně jako Ostara, je ukázkou dokonalé harmonie – den i noc jsou stejně dlouhé a ačkoli brzy začne tma nabývat vrchu, prozatím jsou v souladu a vyváženém poměru. Nejde ale pouze o čas, vše kolem nich pohanům připomíná, že svět není černobílý – na jedné straně tu mají sklizeň jablek a vína, na straně druhé

⁸⁹ BÍLÝ, J. *Živoucí kruh. Návrat do cyklického času*, Praha: Synergie Publishing SE, 2013, str. 44

⁹⁰ CARR-GOMM, P. *Tajemný svět druidů. Staré moudrosti pro 21. století*, Olomouc: Fontána, 2008, str. 106

⁹¹ PENNICK, N. Rok. *Tradice a svátky*, Praha: Dita, 1994, str. 35

počátek dlouhého chladného období bez slunce.⁹² Zapalují ohně, ostatně jako na každý jiný svátek, a obětují mu něco ze svých jablek, vína a ostatních produktů sklizně. V ohni totiž sídlí invokovaná bohyně Modron (Matka) a její syn Mabon, který se právě narodil.⁹³ Vše se připravuje na to, že se svět zastaví, aby mohl rozjímat o tom, čeho dosáhl a kde se právě nachází, stejně jako druidisté.⁹⁴

Letní slunovrat - Litha

Protože je nejdelším dnem v roce, má Litha zvláštní postavení mezi svátky Kola roku - je oslavou boha (nebo bohyně) slunce: „Bohyně matka je ve vysokém stupni těhotenství, bůh je na vrcholu svého mužství a je uctíván jako nejvyšší slunce.“⁹⁵ „V tuto dobu druidové provádí největší ceremonii. Začíná o půlnoci v předvečer slunovratu a následuje celonoční bdění, kdy lidé sedí kolem slunovratového ohně. Noc skončí za několik hodin a s ranním rozbřeskem označí ceremonie východ slunce v jeho nejmocnějším dni.“⁹⁶

Zimní slunovrat - Yule

Křesťanské Vánoce, nebo pohanský Yule – ať už tento den pojmenujeme jakkoli, jde stále o oslavu zimního slunovratu, kdy je noc nejdelší, ale světlo od tohoto dne opět nabývá na síle (ačkoli oslavy jeho návratu se přenechávají svátku Imbolcu). Pohané věří, že v tento den dítě, narozené na Mabon, svrhne starého boha, aby se pak samo mohlo ujmout slunečního trůnu a na Ostaru opět obtěžkat Matku novým dítětem. Tento boj je znám jako souboj starého krále Cesmíny a nového Dubového krále, který souboj vyhraje. Jen díky tomu může slunce opět vyjít a začít pomalu, ale jistě získávat svou sílu zpět. Proto často na svých setkáních Yule tuto bitvu inscenují jako hru.⁹⁷

⁹² BÍLÝ, J. *Živoucí kruh. Návrat do cyklického času*, Praha: Synergie Publishing SE, 2013, str. 45-46

⁹³ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 141

⁹⁴ BÍLÝ, J. *Živoucí kruh. Návrat do cyklického času*, Praha: Synergie Publishing SE, 2013, str. 46-47

⁹⁵ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 139

⁹⁶ CARR-GOMM, P. *Tajemný svět druidů. Staré moudrosti pro 21. století*, Olomouc: Fontána, 2008, str. 107

⁹⁷ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 134

2.1. 4 Přejchodové rituály

Rituály přechodu mají v životě člověka obrovský význam – pomáhají mu překlenout se z jednoho období do druhého, snáz se vyrovnat s životní změnou, nebo ji oslavit. „Tak, jako sezónní festivaly označují důležité okamžiky v životě roku a Země, tyto rituály přechodu označuj změny a období našeho života.“⁹⁸

Neopohanské přechodové rituály obecně se liší od jiných především tím, že nemají žádnou pevně danou strukturu, nebo ucelené vzorce, jimiž se provádějící ceremoniář musí řídit. „Tyto ceremonie nemají předepsanou standardní formu a nejlepší je vytvořit je tak, aby se hodily k právě chystané příležitosti.“⁹⁹ V některých částech se ale většina neodruidských rituálů shoduje: „Všechny druidské rituály mají zákl. rámec, který je pro všechny stejný. [1.] nalezení, očista a příprava místa [2.] vytvoření kruhu [...] [3.] Proměnlivé jádro kruhu – obsahuje vše, co je specifické pro daný rituál. [4.] Zrušení kruhu [...] [5.] Dar“¹⁰⁰.

Vzhledem k proměnlivé povaze struktury neodruidských rituálů zde uvedu pouze některé, popsané v novokeltských příručkách, nebo zveřejněných příbězích samotných pohanů.

Iniciace

Iniciaci obecně chápeme jako vstup do dospělosti, v novodobém pohanství ale znamená spíše začlenění nového jedince do pohanské skupiny nebo zasvěcení do víry. V současné době je pro obě tyto možnosti nejpreferovanější rituál sebezasvěcení (respektive zasvěcení s asistencí praktikujícího druida nebo jiné autority).

⁹⁸ CARR-GOMM, P. *Tajemný svět druidů. Staré moudrosti pro 21. století*, Olomouc: Fontána, 2008, str. 115

⁹⁹ Tamtéž, str. 114

¹⁰⁰ HORÁK, P. *Druidské rituály všeobecně* [online] 2005-8-21, dostupné z: <<http://www.druidstvi.cz/druidska-tradice/ritual-a-praxe/19-druidske-ritualy-obecne%20%20>>

Uvedu zde dva příklady průběhu tohoto rituálu. První z nich je obsažen v příručce pro pohany (především pak pro pohany wiccanského či druidského směru) *Keltské mýty a magie*:

„Zasvěcení se tradičně odehrává rok a den po zahájení studia kultu, protože mnoho keltských mýtů používá rok a den k pojmenování času mezi velkými událostmi. [...] Vtvořte obvyklým způsobem kruh a postavte oltář v některé ze čtvrtí podle svého výběru. [...] osobně sdělte cíl svého počínání božstvům. [...] Evokujte tato božstva do kruhu. [...] Opět oznamte své přání zasvětit se do pohanské víry. Vyslovte tento záměr svým nově zvoleným jménem.“¹⁰¹

Druhý příklad pochází z přednášky Matouše Vencálka na religionistické konferenci, zaznamenané a přepsané teamem pohanského internetového serveru www.stezkypohanstvi.cz¹⁰²: „forma rituálu byla poměrně jednoduchá. Nepoužíval žádné speciální nástroje, místo, či čas, bylo to jednoduché odříkání přísahy na louce, se svíčkou v ruce.“¹⁰³ Tento jedinec si zvolil za svého průvodce Matku Zemi, které se ve svém rituálu zcela oddal a přísahal jí věrnost.¹⁰⁴

Z uvedených příkladů je vidět, že rituály zasvěcení se velmi liší – není stanoveno žádné dogma, které by určovalo hranice či formu daného ritu. Záleží na jedinci samotném, jaký způsob provedení si zvolí, jaké prvky do něj zahrne, či které z bohů invokes jako své průvodce zasvěcením do pohanské víry. Z toho vyplývá, že jestliže jedinec sám považuje tuto formu za uspokojivou a platnou a dokáže její validitu obhájit před pohanským společenstvím, pak je validní i reálně.

¹⁰¹ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyně*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 150-151

¹⁰² Přestože jde o přepis z odborné konference, ty části, kterými se autoři článku na tomto serveru zabývají, jsou pouze výpověďmi jednotlivých participantů bez jakéhokoli teoretického ukotvení či kontextu. Považuji je tedy za zdroj primární.

¹⁰³ *Sebezasvěcení v současném pohanství a západní esoterické tradici – díl 2. Rituál č. 1 – Adam* [online] 2013-7-1, dostupné z: <<http://www.stezkypohanstvi.cz/sebezasveceni-v-soucasnem-pohanstvi-a-zapadni-esotericke-tradici-dil-1-2/#more-590>>

¹⁰⁴ *Sebezasvěcení v současném pohanství a západní esoterické tradici – díl 2. Rituál č. 1 – Adam* [online] 2013-7-1, dostupné z: <<http://www.stezkypohanstvi.cz/sebezasveceni-v-soucasnem-pohanstvi-a-zapadni-esotericke-tradici-dil-1-2/#more-590>>

Výběr nového jména

„V mnoha duchovních tradicích, nejenom v pohanství, je zvykem vybrat si nové jméno, které by odráželo váš nově zvolený život.“¹⁰⁵ Tento zvyk pravděpodobně pochází z keltské tradice, která ukládá matkám povinnost udělit dítěti jméno až v době, kdy bude zřetelné, jaké povahové rysy jsou pro něj typické (mezi druhým a třetím rokem života). Jedním z důvodů bylo údajně také to, aby dítě nebylo ovládnuto či posednuto duchy, proto byli potomci oslovováni svým „dětským jménem“. Spíše se tak ale dělo proto, že rodiče chtěli dát dítěti jméno až ve chvíli, kdy bylo jasné, že přežije.

Na každý pád je jisté, že v životě pohana je přijetí do kultu rovnocenné s narozením – jedinec se „rodí“ do nového života, musí si tedy opatřit nové jméno, které bude tuto jeho cestu charakterizovat.

Jako své nové jméno pohané často volí jména bohů či hrdinů, nebo jejich spojení. S následným rituálem se to má stejně, jako s rituálem iniciace: „Pro udělování kultovních jmen existuje tolik obřadů, kolik je pohanů. Všechno jsou to velmi osobní záležitosti, i když probíhají na sabatu, a všechny jsou správné, pokud mají nějaký význam pro toho, kdo jméno přijímá.“¹⁰⁶

Svatba

Rituál svatby se mnohdy označuje pouze slovním spojením „Svazování rukou“, neboť právě toto je nejdůležitějším prvkem všech pohanských rituálů sňatku. Ve vytvořeném kruhu oddávající sváže páru ruce k sobě, na znamení sputání jejich životů. Protože manželství lidí je vždy totožné se spojením boha a bohyně, tradičně se tito invokují do kruhu. Je také žádoucí vyslovit slib jak svému partneru, tak

¹⁰⁵ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyně*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 105

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 105

invokovaným božstvům (co bude stát ve slibu je na uvážení daného jedince).¹⁰⁷ Pak čerstvě sezdaný pár obejde kruh a zastaví se ve směru všech čtyř hlavních světových stran (na znamení přetrvání svazku ve všech obdobích roku i života).¹⁰⁸

Svazování rukou se většinou neprovádí na celý život, jak jsme zvyklí z obřadů jiných náboženství, ale na určitou dobu, po které se svazek může, ale nemusí obnovit (běžně je to tři, šest, nebo devět let).¹⁰⁹

2.1.5 *Symboly*

Pojem „symbol“ může být definován různými způsoby. Ve své práci budu charakterizovat symbol jako zástupný znak pro nějaký jev či vlastnost, jež z daného znaku implicitně nevyplývá.

V této části své práce se budu věnovat pouze obrazovým symbolům, jež mohou být druidisty používány pro magické účely, nebo jako osobní amulety.

Awen (viz obrazovou přílohu 4)

Awen je považován za zobrazení živoucí síly. „Dle jednoho z výkladů levý paprsek symbolizuje ženu, pravý muže a prostřední je jejich harmonická energie.“¹¹⁰

Triskel (viz obrazovou přílohu 5)

Tento symbol představuje život ve všech jeho podobách – minulost, přítomnost i budoucnost, všechny propojeny v jeden jediný spletenec.

¹⁰⁷ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyně*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 152-155

¹⁰⁸ CARR-GOMM, P. *Tajemný svět druidů. Staré moudrosti pro 21. století*, Olomouc: Fontána, 2008, str. 114-115

¹⁰⁹ McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyně*, Praha: Volvox Globator, 1999, str. 152

¹¹⁰ *Symboly* [online] 2005-08-20, dostupné z:

<<http://www.pohanstvi.net/inde.php?menu=svatynesymboly>>

Triquetra (viz obrazovou přílohu 6)

Tento znak je symbolem pro Trojjedinou bohyni, ale také pro všechny ostatní tzv. triády (minulost, přítomnost, budoucnost; dětství, dospělost, stáří), jimiž neodruidské pohanství bohatě oplývá.

Nevěstin kříž

Tento kříž je symbolem bohyně Brigid – panenské bohyně, nevěsty Imbolcu. Nejspíše právě proto „pravděpodobně znázorňuje slunce“¹¹¹, jehož síla na Imbolc začíná nabývat na síle.

2.2. Slovanské pohanství

Protože předpokládám větší či menší míru eklecticismu, díky volné a nedogmatické struktuře neodruidismu, uvedu zde také základní informace o ostatních hlavních pohanských směrech, v jejichž stopách by se mohl eklecticismus neodruidistů vydat. Vybrala jsem právě tyto směry, protože ostatní pohanská náboženství jsou buď málo známá (tudíž je u nich možno předpokládat malé zastoupení), nebo se nějakým způsobem řadí pod tyto hlavní proudy.

Dnešní pohané, vyznávající slovanskou větev, jsou označováni za ty, kteří se nejvíce snaží o rekonstrukcionismus původního náboženství. Většinou také neuznávají pojem „pohanství“ a raději se přiklání k jinému pojmenování svého náboženství – rodnověří, neboť podle nich jde o návrat k rodné víře, k pramenům jejich kultury a spirituality: „Slovanské náboženství se však nedochovalo do dnešních dnů v ucelené podobě. Proto musíme toto náboženství rekonstruovat a oživovat. Rekonstruované a oživené slovanské náboženství se nazývá slovanským rodnověřím.“¹¹²

¹¹¹ *Symboly* [online] 2005-08-20, dostupné z:

<<http://www.pohanstvi.net/inde.php?menu=svatynesymboly>>

¹¹² VÍTOSLAV *Slované. Víra a Mytologie* [online] 2010-04-24 dostupné z:

<<http://rodnavira.cz/slovane/vira-a-mytologie/>>

Rodnověrci se snaží opět vynést na světlo víru Slovanů, a to čítá také jejich bohy. Pojd'me si tedy některé z nich představit, přestože se o nich nebudeme rozepisovat natolik do hloubky, jako u neodruidismu. Tato část nám slouží pouze k tomu, abychom si udělali určitou představu o spiritualitě rodné víry.

Bůh	Doména
Svarog	Otec bohů, „demiurg“ (podle odb.literatury) ¹¹³
Dažbog	Bůh slunce
Jar	Bůh nové vegetace
Mokoš	Bohyně země
Perun	Hromovládce
Svarožic	Bůh ohně
Veles	Bůh podsvětí ¹¹⁴
Černohlav	Bůh temnoty
Radhost (Radagast)	Místní bůh – ochránce lidu
Triglav	Zobrazení trojnosti (minulost, přítomnost, budoucnost)

Co se svátků týče, vyznávají rodnověrci podobné Kolo roku, jako neodruidisté, mění se pouze způsob oslav a názvy festivalů. Jsou to:

Svátek	Charakteristika
Velesův den	„Imbolc“
Vynášení smrti (Morany)	Smrtná neděle; vynášení Morany (zosobnění zimy) a přinášení Líta (zosobnění léta)

¹¹³ PITRO, M. a VOKÁČ, P. *Bohové dávných Slovanů*, Praha: ISV nakladatelství, 2002, str. 15

¹¹⁴ VÍTOSLAV *Slované. Víra a Mytologie* [online] 2010-04-24 dostupné z:

<<http://rodnavira.cz/slovane/vira-a-mytologie/>>

Jarovítovy slavnosti	Příchod jara
Perunův den	20. července, oslava boha Peruna (období největších bouřek, které jsou projevem tohoto boha)
Kupadelné svátky	Letní slunovrat
Dožínky	Poděkování za úrodu
Mokošin den	Oslava Matky Země
Kračún	Zimní slunovrat ¹¹⁵

Nejpoužívanějším symbolem rodnověrců v dnešní době je Svarga (viz obrazovou přílohu 7), znak slunce, a tudíž i znamení Svaroga, Svarožice či Dažboga. Jako takové by se svým významem částečně dalo připodobnit k nevěstinu kříži, symbolu životní síly a slunce. Stejný význam má i slovanská svastika (viz obrazovou přílohu 8), nebo též kolowrat, který se užívá především při oslavách Kračunu, kdy se jako ohnivé kolo zapaluje, aby přivolal slunce.

Nejznámějším spolkem u nás je Rodná víra, která na našem území funguje od roku 2000. Co se týče Evropy, existuje zde mnoho dalších pospolitostí: Perúnov kruh (Slovensko), Svätoháj Rodnej viery (Slovensko), Słowiańska wiara (Polsko), Perunova Svetinja (Chorvatsko), Staroverci (Slovinsko).

Protože jsem již uvedla všechny informace potřebné k naplnění cíle tohoto oddílu (a sice podat základní charakteristiku rodné víry a zajistit tak kontext pro ukotvení neodruidismu mezi novopohanskými náboženstvími), posunu se k dalšímu z novopohanských náboženství, jímž je nordické pohanství, neboli Ásatrú.

2.3. Ásatrú

Tato tradice má mnoho jmen: „Moderní Heathen (pohanské – pozn. překl.) skupiny ... nazývají své náboženství různými jmény, mezi nimi Asatru, Severská

¹¹⁵ VELESLAVA Svátky, slavnosti a obřady [online] 2012-09-07 dostupné z: <<http://veleslava.cz/category/slovane-a-rodna-vira/svatky-slavnosti-a-obrady/>>

tradice, Odinismus, Forn Sed, Germánský pohanský rekonstrukcionismus, nebo jednoduše Heathenry (název v sobě přímo nese význam „severské pohanství“ – pozn. překl.).¹¹⁶, ale nese v sobě jeden a tentýž prvek – odkaz k severogermánské tradici uctívání bohů a provozování magie a šamanismu.

Jako každý jiný panteon, i ten severský skýtá kaleidoskop bohů, bohyň a hrdinů, uvedu zde však pouze ty, jejichž výskyt v pohanské literatuře je nejčastější, neboť pro tuto práci není výčet všech nordických bohů příliš podstatnou informací. Píši o nich spíše proto, abych na několika případech podkryla povahu nordické tradice.

Bůh	Doména
Odin	Otec všech, patron řečníků a skaldů (básníků), bůh moudrosti a medoviny ¹¹⁷
Thor	Hromovládce, bojovník ¹¹⁸
Loki	Šprýmař, bůh dvojsmyslnosti a přetvářky ¹¹⁹
Freya	Bohyně plodnosti a erotické lásky ¹²⁰
Frigg	Bohyně Matka, „zná osudy všech“ ¹²¹

Co se týče svátků v roce ásatristů, jsou v podstatě totožné s Kolem roku neodruidistů. Jedinou výjimkou jsou dny určené k oslavě významných osobností a událostí či jednotlivých bohů. Pro ilustraci jsou to například Den Ragnara Lodbrocka

¹¹⁶ (překlad autora bakalářské práce) „Modern Heathen groups [...] call their religion by various names including Asatru, The Northern Tradition, Odinism, Forn Sed, Germanic Pagan Reconstructionism or, simply, Heathenry“ *The Pagan federation: Paganism Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2008, str. 13

¹¹⁷ PAXSON, D. *Základní kniha germánského pohanství. Na duchovní cestě Ásatrú*, Praha: Grada Publishing, 2011, str. 99-100

¹¹⁸ Tamtéž, str. 67

¹¹⁹ JENNINGS, P. *The Pagan Federation: Northern Tradition Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2000, str. 8

¹²⁰ PAXSON, D. *Základní kniha germánského pohanství. Na duchovní cestě Ásatrú*, Praha: Grada Publishing, 2011, str. 85

¹²¹ Lokasenna, 29, in PAXSON, D. *Základní kniha germánského pohanství. Na duchovní cestě Ásatrú*, Praha: Grada Publishing, 2011, str. 78

(jarla, který dobyl Lindisfarne), Den Lindisfarne, Runový den, Einherjar (12 nocí, během nichž Odin vyjíždí na zběsilou jízdu se svými bojovníky).¹²²

Dalšími rituály jsou samozřejmě rituály přechodu, které jsou ve své podstatě totožné s rituály u novokeltistů¹²³ – žádný přesný postup nebo předpis neexistuje, záleží na daném člověku, jak si rituál rozvrhne a co do něj zahrne, nebo naopak vypustí. Nordičtí pohané se spíše zaměřují na praktikování magie, zvané seidh, která obsahuje především výklad run, nebo také šamanské praktiky. Praktikování této magie pak není záležitostí jedince, ale spíše celého společenství a dělí se na dva typy rituálů – blót a sumbel. Blót je rituálem oběti, „hostiny“, pro bohy, sumbel pak setkáním k uctění bohů i osobností lidí, kteří se při něm sešli.¹²⁴

Zřejmě nejdůležitějšími symboly pro pohany vyznávající Ásatrú jsou runy, které jsou darem od Odina. Runy jsou sice písmem, ale čistě sakrálním, a každá z nich má svůj vlastní význam, takže je možné jich používat k výkladu, nebo jako amulet k ochraně či posílení té které oblasti. „Můžou být použity ke čtení a psaní, což s sebou nese element magie. Můžou být použity pro zaklínání jako magického aktu, nebo vyryty do nástroje či zbraně k přivolání magie.“¹²⁵ Dalšími důležitými symboly pro ásatristy jsou Mjöllnir (Thorovo kladivo), Trihorn nebo Valknut (viz obrazovou přílohu).

2.4. Wicca

Wicca je velmi specifické učení, které vyniká mezi všemi ostatními pohanskými směry. Jednak proto, že je jistě mezi všemi těmito náboženstvími nejvíce známé, ale také proto, že je více ohraničeno a má více méně pevně dané struktury, jež se musí při rituálech dodržovat. Tím se tedy výrazně liší například od neodruidismu, jehož rysem je

¹²² JENNINGS, P. *The Pagan Federation: Northern Tradition Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2000, str. 21

¹²³ samozřejmě až na atmosféru rituálů, které povětšinou obsahují více důrazu na nordické ctnosti a pravděpodobně také více individualismu (vzhledem k povaze Ásatrú)

¹²⁴ PAXSON, D. *Základní kniha germánského pohanství. Na duchovní cestě Ásatrú*, Praha: Grada Publishing, 2011, str. 97-100

¹²⁵ (překlad autora bakalářské práce) „They can be used to read and write, which [...] has an element of magic about it. They can be used for chanting as a magical act, or inscribed onto a tool or weapon to invoke magic.“ JENNINGS, P. *The Pagan Federation: Northern Tradition Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2000, str. 16

individuálnost pojetí věrouky. „Zatímco čarodějnictví (tj. ostatní druhy pohanské magie – pozn. autora bakalářské práce) může člověk dělat zcela podle svých vlastních představ a čarodějem nebo čarodějnicí se může stát kdokoliv, Wicca je zcela jiný případ. Aby se člověk stal knězem nebo kněžkou tradice Wicca, musí být do tohoto učení zasvěcen někým, kdo je k tomu sám dostatečně kvalifikovaný.“¹²⁶

Také je jistě zajímavá otázka propojení neodruidismu a wiccy. Pakliže určíme pohanství jako výchozí bod wiccanské věrouky, budeme mít pravděpodobně na mysli jeho keltskou odnož, neboť wicca slaví keltské svátky, oslavuje keltské bohy (přestože v tomto bodě bychom měli být poněkud střízliví, protože Bůh a Bohyně wiccy odkazuje ve své podstatě k jakýmkoli předkřesťanským principům muže a ženy), její magie je založena na „keltském“ chápání přírody. Přesto je wicca od neodruidismu odlišná. Jak tvrdí sami wiccané, neodruidisté nejstou s to ocenit esenciální podstatu přírody a její skutečný potenciál, mají rozdílné etické hodnoty, odlišnou kosmologii (wicca dělí svět na čtyři elementy – zemi, vodu, vzduch, oheň, kdežto novokeltismus na Tři světy: Zemi, Jiný svět a Podsvětí), wicca vidí vše ve formách duálních, kdežto neodruidismus v triálních.¹²⁷

Hlavními dvěma složkami wiccy jsou jednak náboženství, ale také magie. Co se týče spirituality, ve wicce jsou zásadní aspekty Boha a Bohyně jako dva doplňující se principy jediné přírodní síly. „V souladu se zákony přírody byla tato síla personifikovaná do dvou základních bytostí: Bohyně a Boha.“¹²⁸ Magická cesta wiccy se pak zabývá tzv. bílou magií, jejímž základním heslem je „dělej co chceš, pokud tím nikomu neuškodíš“¹²⁹.

2.5. Pohanské spolky v ČR

¹²⁶ ACHRER, J. *Wicca. První zasvěcení*, Praha: Volvox Globator, 2005, str. 16

¹²⁷ PERRY, E. *Why Wicca is not Celtic Paganism* [online] dostupné z:

<http://threes.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2255:why-wicca-is-not-celtic-paganism&catid=81:religion&Itemid=61>, str. 2-3

¹²⁸ CUNNINGHAM, S. *Keltská přírodní magie. Wicca*, Olomouc: Fontána, 2002, str. 19

¹²⁹ ACHRER, J. *Wicca. První zasvěcení*, Praha: Volvox Globator, 2005, str. 112

V České republice není pohanství v jakékoli podobě uznáno jako oficiální náboženství, nicméně se zde vyskytuje několik neodruidských a jiných pohanských skupin. Většina z nich má v názvu pojem „pohanská“, neboť se snaží o podporu a propojení všech pohanů na území České republiky. Zde uvádím jejich výčet:

Bratrstvo Keltů

Keltský kruh

Mezinárodní pohanská federace pro Čechy, Moravu a Slezsko

Česká pohanská společnost

Pohanský kruh

Rodná víra

2.6. Pohanské spolky v Evropě

V různých zemích Evropy, především na britských ostrovech, sílí pohanská náboženství všech směrů. Snad díky větší liberalitě, nebo počtu vyznavačů pohanství (především pak toho keltského, mluvíme-li přímo o Británii) je zastoupení pohanů v oficiálních skupinách daleko vyšší než u nás, v několika zemích je dokonce pohanství uznáno oficiálním náboženstvím. Zde je výčet největších či nepropagovanějších skupin v Evropě:

Order of Bards Ovats and Druids (OBOD)

British Order of Druids

Pagan Federation

The Morrigan's Flock

Forest Moon

Ásatrú Alliance

The Troth

Rune Gild

Odnic Rite

Eldaring

Słowiańska wiara

Oficiálních církví a skupin je samozřejmě více, po celé Evropě vznikají další odnože těchto skupin, nebo zcela nová uskupení. Díky tomu, že v roce 2010 byl druidismus uznán ve Velké Británii oficiálním náboženstvím, i v České republice a ostatních státech Evropy sílí snahy pohanů prosadit novopohanství jako státem uznávané náboženství.

IV. Praktická část

Jak jsem uvedla již v kapitolách Výběr výzkumného designu a Technika sběru dat, k zjištění odpovědí na výzkumné otázky jsem použila techniku hloubkového rozhovoru, doplněnou o zúčastněné pozorování (pro detailnější informace viz tyto kapitoly). Tato data jsem posléze zpracovala metodou zakotvené teorie, která je popsána výše.

Pomocí otevřeného, axiálního a selektivního kódování jsem získala čtyři kategorie, jejichž charakter a části popíšu v této kapitole. Jsou to: Antidogmatismus mladých pohanů, Individualismus mladých pohanů, Novopohanský eklekticismus a Antikřesťanské postoje.

Dále jsem sestavila definici pohanství z pohledu pohanů samotných, a to díky výroky, jež se objevovaly v rozhovorech (Pohanství je to, co nespadá do žádného z hlavních světových náboženství. Pohanství je to, co není křesťanství. Pohanství je to, co je polyteistické. Pohanství je tradice Evropy. Pohanství je uctívání přírody.)

Postupným poznámkováním a zpětným srovnáváním s rozhovory a terénním deníkem jsem dospěla k teorii, kterou též uvádím na konci této kapitoly.

1. Popis zúčastněného pozorování

Zúčastněné pozorování probíhalo na různých setkáních pohanů. Každé se odehrávalo v jiném prostředí, na jiném místě v České republice.

Jako první jsem v srpnu 2014 navštívila veřejnou oslavu *Lughnasadu* ve Zlíně. Protože to byla akce nejen pro pohany, ale pro všechny návštěvníky, kteří se chtěli přijít podívat, spíše než oslavu keltského svátku připomínala tato akce pouť. Bylo zde podium, na němž se hrála irská a etnická hudba, esoterická věštitelna, stánek s koktejly nebo malováním na obličeji a umělými tetováním. Přesto byl jádrem této akce rituál oběti: nejprve se vytvořil kruh, do něhož se invokoval bůh Lugh, poté se v kruhu zapálil oheň. V tomto ohni se spálily obětiny (svazek obilí, koláče a jablka). Poté se bůh opět

devokoval. Přestože byl celý rituál prodchnut zanícenou vírou, pořádal se stranou od ostatního dění, jakoby mimochodem.

Na tomto festivalu mne moji známí, *Erszebeth* a *Steve*, seznámili s *Gindrym*, členem předsednictva České pohanské společnosti. Domluvili jsme se na rozhovor, bohužel k němu však kvůli časové vytiženosti Gindryho nedošlo, protože měl však pocit, že nedodržel slib, předal mi kontakt na *Vlkodlaka*, se kterým jsem se seznámila také na Lughnasadu 2014. Vlkodlak byl bohužel nordický pohan, takže nemohl být vybrán do vzorku, ale seznámil mě s *Lizardine* a *Siggy*, s nimiž jsem nahrála rozhovory na přelomu srpna a září. *Lizardine* mi následně předala kontakt na svou známou *Irenu*, s níž jsem udělala rozhovor v říjnu. Další kontakt, *Ormalina*, jsem získala opět přes Vlkodlaka. Tento rozhovor proběhl na konci října.

Dalším svátkem, na němž jsem prováděla zúčastněné pozorování, byl *Samhain* 2014, tentokrát na jižní Moravě, kde jej pořádala *Siggy* pouze se svou malou skupinou přátel (cca 10 jedinců), mezi nimiž byl i Vlkodlak. Nejprve si všichni pomalovali obličej runami a symboly. *Siggy* tvrdila, že je to kvůli ochraně před mrtvými, kteří nejsou našimi příbuznými, podle Vlkodlaka šlo o invokační symboly, jimiž si do sebe přivolával Thora – válečníka. Už zde se projevil eklekticismus, na nějž jsem neustále narážela v předešlých rozhovorech. Nešlo pouze o symboly, které byly zjevně nordické i keltské, ale také o formu rituálu – po vytvoření ochranného kruhu ze soli a zapálení ohně se obětovalo bohům – *Odinovi* a *Morrigan* – *Stařeně*, z nichž první je nordický bůh a druhá je keltská bohyně. Poté proběhl rychlý *sumbel*, což je forma rituálu v *Ásatrú*.

Před účastí na dalších oslavách svátků jsem chtěla získat další participanty z jiného sociálního okruhu, pro což jsem uvedla důvody výše (viz kapitolu Výběr vzorku). Díky skupině *Jsem pohan a jsem na to hrdý* na sociální síti facebook jsem našla další respondenty – *Angie*, *Nuadu* a *Fingolfinu*, s nimiž jsem se jednotlivě setkala a nahrála rozhovory v průběhu ledna 2015. V této skupině jsem se také dozvěděla o pořádání pravidelných *sumbelů* či *sabatů* v Olomouci. Chtěla jsem být přítomna i jiného typu rituálu, než je oslava svátku, a tak jsem se zúčastnil. Rituál probíhal přesně tak, jak jeho název sliboval – dokola stolu se posílal roh s medovinou k uctění bohů

a ačkoliv je tento typ rituálu, jak už jsem psala, původem z nordického pohanství, proslovy zúčastněných se týkali nejen bohů nordického systému, ale také bohů keltských, slovanských či panpohanských (bohyně matka, Pán a Paní). Opět se tedy potvrdil eklekticismus, který se projevoval v rozhovorech.

Posledním místem mého zúčastněného pozorování bylo Terezké (neboli Laškovské) údolí u Olomouce v únoru 2015. Na tento festival jsem byla pozvána Fingolfinem, se kterým jsem od našeho rozhovoru udržovala kontakt. Protože se v Terezkém údolí nesmí zapalovat otevřený oheň, každý účastník pouze zapálil svíčku, kterou během děkovného proslovu bohům (Freyovi a Freyi) za návrat slunce a obnovu života, držel v ruce. Poté se opět konal sumbel, při němž však byla nejvíce vzývána Brigid a Ostara, jejíž návrat budou pohané brzy oslavovat. Zde jsem od Vlkodlaka, který přišel jakožto můj doprovod, získala chybějící zdroje k teoretické části své práce a další kontakty na vyznavače nekeltských novopohanských směrů. Tyto kontakty jsem potřebovala kvůli zajištění kontextu neodruidismu a projeveného eklekticismu v rámci pohanských náboženství.

2. Výstupy z výzkumu

Pomocí kódování a následné kategorizace, doplněné o poznámkování, jsem získala hlavní a dílčí kategorie, které jsou s hlavní kategorií ve vzájemném vztahu (viz graf 1). Hlavní z nich jsem pojmenovala *Antidogmatismus mladých pohanů*, dílčí pak *Individualismus mladých pohanů*, *Novopohanský eklekticismus* a *Antikřesťanské postoje*. Z výzkumu vyplývá také mnoho dalších informací, které mohou být užitečné v budoucích výzkumech, na tomto místě se však budu zabývat pouze těmi kategoriemi, které jsou validní pro můj výzkum a z nichž vzejde odpověď na výzkumné otázky.

2.1. Antidogmatismus mladých pohanů

V této kategorii existuje několik kódů, které výrazně vystupují do popředí mezi ostatními, a podpírají tak celou kategorii (viz graf 2). První z nich je *neuznávání dogmat* (díky němuž získala kategorie svůj název). Tento kód je charakterizován jasným nesouhlasem s jakýmikoli ustálenými dogmaty, ať už jde o kodexy, soubory návodů pro rituály či soupisy motliteb k vzývání bohů. Participanti se cítili dogmaty omezování – normy tvoří hranice, jež nelze překročit, a to jim znemožňuje zajistit si otevřenost své víry: „*Je mi příjemné si vybrat to, co chci já, nebo tak. Nemám ráda nějaké hranice, do kterých bych musela spadat.*“¹³⁰

Další jev, který spadá do této kategorie, jsem nazvala anti-institucionalismus. Tento kód je známkou toho že participaci se, stejně jako v případě antidogmatismu, který s anti-institucionalismem úzce souvisí, cítí omezování. Dokonce mají pocit, že je ohrožována jejich pozice, kvůli hierarchickému rozvrstvení instituce. Nejlépe se tento jev dá popsat přímo slovy participantky Lizardine: „*Já bych náboženství obecně všechny zrušila. Já bych nechala, ať si každá má svoji víru, jako to, v co věří, ale ať se proboha nikde nespolečují, protože z toho pak vzniká jenom sektismus a v okamžiku, kdy je ta víra institucionalizovaná, tak jde okamžitě do kopru. Protože v tom se pak angažují lidi a jde jim o jejich zájmy a už to nemá nic společného s tou vírou. Už to není to, co se věří, ale to, co se hlásá. To, co ty církve vyzdvihují, co je podle nich ta pravda.*“¹³¹

Při zjišťování, z jakých zdrojů participaci čerpají, vyšlo najevo, že někteří z nich považují za svůj nejdůležitější zdroj pouze svou vlastní intuici (Irena, Siggy), což je jen logické. Pokud neuznávají dogmata jakéhokoli charakteru či formy, pak si stanovují vlastní pravidla, která mohou kdykoli změnit podle toho, jak jim to v dané situaci nejvíce vyhovuje. V souvislosti s kódem *zdroj: intuice* se ukázal ještě jiný, a to *neznalost neodruidských reálií*, což označuje skutečnost, že jedinec nezná nebo není schopen pojmenovat aspekty, které se v neodruidském literatuře pokládají za základní.

Antidogmatismus také odkazuje přímo k několika dalším kategoriím, jimiž jsou Individualismus, Eklekticismus a Antikřesťanské postoje. Pokud totiž člověk neuznává

¹³⁰ Angie 40-41

¹³¹ Lizardine 146-153

dogmatizovanou, institucionalizovanou víru, snadněji podléhá vlivům ostatních směrů a proudů, což způsobí jeho eklecticismus. Jako takový se pak nechce začlenit do konkrétní skupiny, neboť má strach z nátlaku na dodržování určitých pravidel, jež si sám nestanovil, zároveň se bojí nepochopení ze strany ostatních členů, co se týče jeho věrouky. Antikřesťanské postoje jsou jasným důsledkem antidogmatismu, neboť mezi většinou pohanů panuje představa, že křesťanství rozvrátilo svými přísnými netolerantními normami původní pohanskou víru, a tak se proti němu ostře vyhrazují.

Přesto antidogmatismus poněkud kontrastuje s kódem *motivace: jistota*, jež zastupuje fakt, že participantů ve třech případech (Angie, Irena, Siggy) považovali za největší motivaci mladých lidí ke konverzi k pohanství to, že chtějí dosáhnout pocitu bezpečí a jistoty. Otázkou zůstává, zda jim vědomí, že nejsou ohrožováni žádnými explicitními dogmaty, přináší tento pocit jistoty, to však přenechám jiným výzkumníkům jako téma pro další zpracování.

2.2. Individualismus mladých pohanů

Co se týče zapojení mladých neodruidistů do skupin, získala jsem z výzkumu tři typy neodruidistů: *individualisty, neoficiálně organizované a nezačlenitelné*. Nezačlenitelná participantka (Irena) cítila touhu se začlenit, nevěděla ale kam – obávala se nepochopení. Naproti tomu individualisté necítili žádnou chuť stát se členy jakékoli neodruidské či novopohanské pospolitosti a ačkoli se příležitostně účastní rituálů, nechce trvale patřit do daného uskupení: „Ne, to ne. To pro mě jako vůbec není. Že bych měla potřebu se někam jako že začleňovat.“¹³²; „Ne, nejsem [členem skupiny]. Nikdy jsem nebyl a nechci. [...] Nechci bejt organizovanej.“¹³³ Jakýmsi kompromisem mezi těmito dvěma kódy pak byla Siggy, která je sice začleněna do pohanské skupiny, je to však zároveň skupina jejích přátel, která je úzká a není oficiální.

¹³² Angie 95-96

¹³³ Nuada 49-54

Individualisty bylo pět z mých participantů (Angie, Lizardine, FIngolfin, Nuada a Ormalin), což vede k závěru, že další z důležitých kategorií je Individualismus mladých pohanů. Mám pro to však ještě další důvody.

Zaprvé se velmi často v rozhovorech objevoval kód *motivace: individuální náboženství*, což značí, že participant považuje skutečnost, že neodruidismus je neinstitutizované individualistické náboženství, za největší motivaci pro svou konverzi.

Kategorie Individualismus mladých pohanů však neoznačuje pouze *individualismus společenský*, čili nechut' zapojit se do neodruidské skupiny, ale také individualismus co se týče životních cest a přístupů (viz Graf 3). Tato kategorie totiž jednoznačně souvisí s eklekticismem, což je druhý argument pro začlenění Individualismu mezi vyšší kategorie. Pokud totiž člověk neuznává dogmata, pak je náchylný k eklekticismu, což jsme si naznačili již výše. Zároveň se nebude chtít, nebo se bude obávat začlenit do skupiny. Pokud je tedy eklektikem, bude pravděpodobně také individualistou, neboť obavy či nechut' k začlenění budou o to větší. Může také nastat situace opačná, kdy bude jedinec náchylnější k eklekticismu právě proto, že nepatří do žádné skupiny, jež by mu určovala byt' sebematnější hranice.

Zatřetí, v rámci kategorizace těchto kódů jsem získala poměrně zajímavou informaci, která podporuje Individualismus jako vyšší kategorii. Prvotní impuls, díky kterému se participaci dostali k neodruidismu, se ukázal být velmi variabilním. Byla to historie, okruh přátel či citové pouto k přírodě. Přístupy, věrouky a názory participantů byly také velmi rozdílné (což pramení, nebo ústí v eklekticismu, záleží na případě). Vše tedy nevyhnutelně vedlo k individualismu již od prvotního impulsu. Ačkoli většina participantů uvedla, že se domnívá, že pohanství se šíří skrze osobní kontakty a internet, měla jen poloviční pravdu. Z příběhů respondentů totiž jasně vyplývá, že pouze jedna participantka, a to Siggy, byla o neodruidismu informována skrze osobní kontakt, a to svou matkou, neboť byla v neodruidismu vychována, což je (dle mého průzkumu) ojedinělý případ. Také několik participantů uvedlo, že oni sami se o šíření pohanství žádným způsobem nezajímají a neparticipují na něm. Pokud však nikdo nebyl nikým

instruován, ani nikoho dalšího neinstruuje k věrouce, která jeho eklekticismem vznikla, pak musí v určité míře nutně docházet k individualismu.

2.3. Novopohanský eklekticismus

Tato kategorie vznikala poněkud pomaleji, ale zato o poznání uceleněji, než kategorie ostatní. Především byla viditelná již od první vlny rozhovorů, kterou jsem udělala. Byla patrná také ve všech rituálech, jichž jsem se účastnila. Bylo však potřeba ji prokázat empiricky a potvrdit tak (či vyvrátit) domněnky, jež jsem si vytvořila po prvním zúčastněném pozorování.

V rámci rozhovorů se často v odpovědích na otázky „Jaký je tvůj oblíbený symbol?“ či „Se kterým bohem se spojuješ nejčastěji?“ objevovaly pojmy ze slovanského či nordického pohanství a wiccy. Proto jsem rozdělila tyto odpovědi do tří typů kódů, podle toho, čeho se týkaly: oslavy svátků, symboly a bohové. Načrtla jsem si graf (či myšlenkovou mapu; viz Graf 4), abych získala přehled o vlivech, jež na tyto aspekty působí. Zjistila jsem, že ani jedna z těchto částí víry nezůstává pro participanty nedotčena vlivy ostatních novopohanských hnutí. Naopak můžeme tvrdit, že neodruidismus mých participantů je silně prochnut eklekticismem, a to zejména difuzí nordického pohanství.

Jak jsem již zmínila výše, eklekticismus podporují i ostatní kategorie – individualismus a antidogmatismus (viz kapitoly Antidogmatismus mladých pohanů a Individualismus mladých pohanů). O relacích, které jsem mezi nimi objevila, už zde rozepisovat nebudu, neboť nechci zbytečně opakovat již tolikrát zmíněné informace, pokusím se je však shrnout: eklekticismus vychází z antidogmatismu, který je jeho příčinou. Ve snaze vyhnout se dogmatizovanému náboženství si neodruidista ponechává prostor, je otevřený novým věcem a vstřebává do své víry vše, o čem je přesvědčen, že ji posiluje a doplňuje. Kvůli individualismu, jenž zjevně přichází s antidogmatismem, je k takovému vstřebávání náchylnější a naopak – tím, že skládá mozaiku své víry z kousků různých novopohanských náboženství, se stává individualistou.

2.4. Antikřesťanské postoje

Tato kategorie vyplynula na povrch zároveň s Antidogmatismem mladých pohanů. Pod tuto kategorii jsem zahrnovala kódy, které označovaly *projevy odporu* či *vyhrázení se vůči křesťanství*, nebo *nenávistné poznámky* na jeho adresu (např.: „bytostně nesnáším křesťanskou církev“¹³⁴)

Tento odpor vůči křesťanství vychází jednak z antidogmatismu, jednak z přesvědčení, že křesťanství bylo tím hlavním činitelem, který se zasadil o potlačení a téměř vymýcení pohanství v Evropě. Pohané jako by byli nositeli paměti, která nezapomíná na minulost tohoto náboženství: „A o křesťanských institucích vůbec nemluvím [s odporem, rozezleně]... nelíbí se mi, jak třeba ve středověku přistupovali právě k pohanům, k čarodějkám.“¹³⁵

Nejprve mne napadlo, zda nevychází spíše antidogmatismus z těchto antikřesťanských postojů, po opětovném přezkoumání rozhovorů jsem však dospěla k názoru, že tomu tak není. Participantů reagují odporem ke křesťanství na otázky ohledně skupin – křesťanství uvádí jako ilustrativní příklad toho, že je instituce v náboženství špatná – nikoli na otázky o křesťanství samotném.

2.5. Pohanství

V tomto případě se nejedná o kategorii, přesto je na místě zde tento pojem zmínit. Důvodem je pojem pohanství jako takový. Na začátku teoretické části své práce jsem psala, že definici pojmů pohan a pohanství přenechám pohanům samotným, a tak jsem také učinila.

V rámci výzkumu participantů předkládali variabilní definice a souhrny toho, co znamená být pohanem, kdo je pohan, co je to pohanství. Po pečlivém zaměření se na toto téma jsem získala několik styčných bodů, které se objevovaly ve všech, nebo ve většině rozhovorů: Pohanství je to, co nespadá do žádného z hlavních

¹³⁴ Nuada 53-54

¹³⁵ Irena 96-98

světových náboženství. Pohanství je to, co není křesťanství. Pohanství je to, co je polyteistické. Pohanství je tradice Evropy. Pohanství je uctívání přírody.

Zkompilujeme-li všechny tyto výroky, dostaneme v jistém slova smyslu jednoduchou definici pohanství: *Pohanství je typ polyteistického náboženství, nespádajícího ani do jednoho z hlavních světových náboženských směrů s ostrým vymezením vůči křesťanství a kořeny v Evropě, jehož nejvýraznějším rysem je uctívání přírody.* Pohanem je pak jedinec, který se hlásí k jakémukoli směru pohanství. Musíme mít však na paměti, že tato definice není holistická, ale vychází z názorů jedinců, vyznávajících pouze jediný směr novopohanství, pocházejících z jedné kulturní oblasti (kterou je Česká republika) a z jedné generace obyvatelstva.

2.6. Teorie

Určením hlavních kategorií a vztahů mezi nimi, jsem dospěla k teorii, již předkládám níže. Než se však dostaneme k samotnému jádru výzkumu, ráda bych zdůraznila některé skutečnosti, které jsou podstatné pro posuzování této teorie. Zprvé je potřeba si uvědomit, že můj výzkum pracoval s participanty ve věku od 18 – 27 let. Zpracovává tedy názory, dalo by se říci, jedné jediné generace, a věk participantů přímo vybízí k zamyšlení se nad otázkou, zda jejich antidogmatismus a individualismus nejsou způsobeny potřebou revolt, která je tomuto období lidského života často připisována. Výběru vzorku však nelituji – pro můj výzkum bylo důležité, aby nebyli respondenti v rozmyšlení nad tím, co bylo jejich vlastní motivací ke konverzi, ovlivnění dlouhým časovým úsekem, zjednodušeně, aby nebyli pohany tak dlouho, že již zapomněli, co je na pohanství zaujalo natolik, aby si ho zvolili za svou osobní cestu.

Zadruhé, participanti jsou vyznavači jen jediné větve novopohanského náboženství, a to neodruidismu. Kdybychom tento výzkum aplikovali na skupinu nordických pohanů, či snad wiccanů, mohli bychom získat zcela odlišné výsledky.

A konečně zatřetí, všichni participanti pochází z České republiky, s níž se pojí také určité kulturní vzorce a struktury, způsob kategorizace či historický kontext.

Kdybychom oslovili neodruidisty z Velké Británie či dokonce z mimoevropského prostředí, výzkum by mohl generovat zcela jiné kategorie.

Dostáváme se tedy k finální části celého výzkumu – teorii. Postupným kódováním rozhovorů, kategorizováním, upřesňováním vztahů poznámkováním, doplněným o poznámky z terénního výzkumu, jsem získala strukturu, kterou jsem popisovala již dříve, a kterou je možno vidět na grafu 1. Z této struktury teorie zcela jasně vyplývá, opět jsem ji však podrobila porovnání s rozhovory, kódy a kategoriemi a také s poznámkami v terénním deníku. Zde je tedy konečné znění teorie: *Antidogmatismus vyvolává u mladých lidí touhu po možnosti individuální kompilace vlastní náboženské cesty, kterou mohou tito jedinci naplnit v novopohanství.*

Závěr

Hlavní výzkumná otázka mé práce zněla: Co je hlavní motivací mladých lidí v české republice k tomu, aby konvertovali k neodruidismu? V praktické části jsem ukázala, že odpovědí na tuto otázku je antidogmatismus, projevující se u mladých neodruidistů. Antidogmatismus se objevuje na pozadí všech ostatních motivací, například individualismu či možnosti difuze mezi ostatními novopohanskými směry. Antidogmatismus se objevuje velmi silně podpořen ostrým vymezením vůči křesťanství, které neodruidisté považovali za nejlepší příklad dogmatizovaného, institucionalizovaného náboženství, které díky těmto dvěma charakteristikám není zdravé a prospěšné.

První a druhou dílčí výzkumnou otázkou bylo: Jaké zdroje používají tito jedinci k získávání informací o neodruidismu? Jakým způsobem se novopohanství šíří? Přestože sami novopohané přikládali v otázce šíření neodruidismu význam osobním kontaktům a internetu, prokázala se pouze druhá možnost. Vzhledem k tomu, že sami neodruidisté nemají zájem pohanství aktivně šířit a sami jej nepřejali od druhé osoby, je tento způsob šíření nepravděpodobný. Naproti tomu role internetu se prokázala velmi výrazně. Participantů jej uváděli spolu s knihami jako častý zdroj informací a také jako pravděpodobný způsob šíření novopohanské víry.

Na otázku Jak definují novopohané pojmy pohan a pohanství jsem taktéž odpověděla, a to v poslední kapitole praktické části své práce. Shrnu tuto kapitolu zopakováním definice, jež z výzkumu implicitně vyplynula: Pohanství je typ polyteistického náboženství, nespádajícího ani do jednoho z hlavních světových náboženských směrů s ostrým vymezením vůči křesťanství a kořeny v Evropě, jehož nejvýraznějším rysem je uctívání přírody. Pohan je pak jedinec, který se hlásí k pohanské víře. Zdůrazňuji, že se nejedná o pokus o odbornou charakteristiku pohanství, ale o definici, která byla kompilována z názorů pohanů samotných. Jde tedy spíše o shrnutí pohledu na novopohanství jeho vyznavači.

Na otázku, zda se výrazně liší normativní a praktický aspekt neodruidismu je odpověď jasná. Vzhledem k obrovské míře eklekticismu, který ovlivňuje vše

od průběhu rituálů až po osobní symboly neodruidistů, si snadno lze představit, nakolik se normativní stránka novokeltismu liší od žité reality.

Lze tedy říci, že má práce do určité míry naplnila všechny cíle, jež si stanovila a našla odpověď na výzkumné otázky. Přesto se zdá, že přinesla nejen odpovědi, ale také spoustu dalších otázek. Je například nasnadě tázat se, jak vůbec může fungovat náboženství, jehož normy jsou pouze ideálem, kterého je dosahováno ještě méně než u ostatních náboženství? Proč mladí neodruidisté tak zaníceně protestují proti dogmatům a předurčeným formám? Je to snad otázka revolty, kterou musí každá generace znovu a znovu prožívat? Nebo je tento antidogmatismus způsoben minulostí křesťanské církve, která zasela v dnešních mladých pohanech takový odpor? A proč tedy vlastně náboženství nevymizelo? Jak je možné, že mladí lidé, jakkoli antidogmatictí, se raději uchýlí k náboženství, které jim slibuje o něco větší volnost, než ta ostatní, než aby žili bez víry? Nalézt odpověď na tyto otázky je podle mě důležitým krokem ve výzkumu novopohanství, toto zpracování však přenechám jiným výzkumníkům, nebo jiné práci.

Seznam použitých zdrojů

Primární literatura:

ACHRER, J. *Wicca. První zasvěcení*, Praha: Volvox Globator, 2005, ISBN 80-7202-583-7, 142 stran

ADAM, D. *Moudrost Keltů*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, ISBN 80-7192-213-7, 47 stran

BÍLÝ, J. *Živoucí kruh. Návrat do cyklického času*, Praha: Synergie Publishing SE, 2013, ISBN 978-80-7370-291-5, 108 stran

CARR-GOMM, P. *Tajemný svět druidů. Staré moudrosti pro 21. století*, Olomouc: Fontána, 2008, ISBN 978-80-7336-428-1, 191 stran

CUNNINGHAM, S. *Keltská přírodní magie. Wicca*, Olomouc: Fontána, 2002, ISBN 80-7336-062-8, 238 stran

EDEL, M. a WALLRATH, B. *Keltové. Duchovní děti Evropy*, Olomouc: Fontána, 2009, ISBN 978-80-7336-524-0, 180 stran

GREER, J. M. *Druidry Handbook. Spiritual Practice Rooted in the Living Earth*, York Beach: Red Wheel, 2006, ISBN 978-1-57863-354-8, 272 stran

HAMILTONOVÁ, C. a EDDY, S. *Tajemný svět Keltů. Poodhalené dědictví keltské tradice*, Brno: Zoner Press, 2008, ISBN 978-80-7413-020-5, 192 stran

HOPMAN, E. E. *Druidský herbář*, Praha: Volvox Globator, 1996, ISBN 80-7207-006-1, 235 stran

JENNINGS, P. *The Pagan Federation: Northern Tradition Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2000, ISBN 0-951-8493-2-8, 28 stran

- MATTHEWS, C. *Keltská moudrost. Oslavy ročních období*, Praha: Pavel Dobrovský, 2009, ISBN 978-80-7306-394-8, 224 stran
- MATTHEWS, C. *Keltské duchovní tradice*, Praha: Alternativa, 1996, ISBN 80-85993-13-9, 190 s.
- MATTHEWS, C. *Keltský rok*, Praha: Volvox Globator, 1996, ISBN 80-7207-043-6, 128 stran
- MATTHEWS, J. *Keltský šaman. Keltská spiritualita v současné době*, Praha: Alternativa, 1995, sine ISBN, 226 stran
- McCOYOVÁ, E. *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*, Praha: Volvox Globator, 1999, ISBN 80-7207-255-2, 594 stran
- MYERS, B. C. *Záhadní druidové. Keltská mystika, teorie a praxe*, Praha: Volvox Globator, 2008, ISBN 978-80-7207-681-9, 260 stran
- PAXSON, D. *Základní kniha germánského pohanství. Na duchovní cestě Ásatrú*, Praha: Grada Publishing, 2011, ISBN 978-80-247-3217-6, 164 stran
- PITRO, M. a VOKÁČ, P. *Bohové dávných Slovanů*, Praha: ISV nakladatelství, 2002, ISBN 80-85866-91-9, 206 stran
- RESTALL ORR, E. *Živá tradice druidů. Magická spiritualita pro divokou duši*, Praha: Eminent, 2006, ISBN 80-7281-218-1, 228 stran
- ROLLESTON, T W. *The Illustrated Guide to Celtic Mythology*, London: Studio Editions, 1993, ISBN 80-85617-87-0, 144 stran
- SMITH, D. *The Pagan Federation: Druidry Information Pack*, Londýn: The Pagan Federation, 2001, sine ISBN, 29 stran

The Pagan federation: Paganism Information Pack, Londýn: The Pagan Federation, 2008, ISBN 0-951-8493-3-6, 27 stran

The Pagan Federation: Witchcraft Information Pack, Londýn: The Pagan Federation, 2008, ISBN 0-951-8493-4-4, 16 stran

TOULSON, S. *Keltský rok. Oslavy, rituály a náboženství starých keltů*, Praha: Pragma, 1998, ISBN 80-7205-631-X, 282 stran

VAVŘINOVÁ, V. *Abeceda Dušiček a Halloweenu*, Praha: Krásná paní, 2011, ISBN 978-80-86713-79-3, 63 stran

VILIKOVSKÝ, J. *Mabinogi. Keltské pověsti*, Brno: "Zvláštní vydání", 1995, ISBN 80-85436-37-X, 181 stran

Online zdroje – primární:

HORÁK, V. *Bohové. Epona* [online] 2006-02-20 dostupné z: <<http://www.keltoi.cz/keltove/6-duchovno-keltu/711-6-06-bohove-epona%20%20>> [cit. 2015-2-27]

HORÁK, P. *Druidské rituály všeobecně* [online] 2005-08-21 dostupné z: <<http://www.druidstvi.cz/druidska-tradice/ritual-a-praxe/19-druidske-ritualy-obecne%20%20>> [cit. 2015-03-01]

PERRY, E. *Why Wicca is not Celtic Paganism* [online] dostupné z: <http://threes.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2255:why-wicca-is-not-celtic-paganism&catid=81:religion&Itemid=61> [cit. 2015-03-10]

Sebezasvěcení v současném pohanství a západní esoterické tradici – díl 2. Rituál č. 1 – Adam [online] 2013-07-01, dostupné z: <

<http://www.stezkypohanstvi.cz/sebezasveceni-v-soucasnem-pohanstvi-a-zapadni-esotericke-tradici-dil-1-2/#more-590> [cit. 2015-03-05]

Symboly [online] 2005-08-20, dostupné z: <http://www.pohanstvi.net/inde.php?menu=svatynesymboly> [cit. 2015-03-06]

VELESLAVA *Svátky, slavnosti a obřady* [online] 2012-09-07 dostupné z: <http://veleslava.cz/category/slovane-a-rodna-vira/svatky-slavnosti-a-obrady/> [cit. 2015-03-10]

VÍTOSLAV *Slované. Víra a Mytologie* [online] 2010-04-24 dostupné z: <http://rodnavira.cz/slovane/vira-a-mytologie/> [cit. 2015-03-10]

Další prameny:

Rozhovor s Lizardine uskutečněný 28. srpna 2014 v Olomouci, vedla Dominika Puhová. Audionahrávka a přepis rozhovoru v držení autorky bakalářské práce.

Rozhovor se Siggy, uskutečněný 5. září 2014 v Babicích, vedla Dominika Puhová. Audionahrávka a přepis rozhovoru v držení autorky bakalářské práce.

Rozhovor s Irenou, uskutečněný 16. října 2014 v Olomouci, vedla Dominika Puhová. Přepis rozhovoru v držení autora bakalářské práce.

Rozhovor s Ormalinem, uskutečněný 19. října 2014 ve Zlíně, vedla Dominika Puhová. Přepis rozhovoru v držení autorky bakalářské práce.

Rozhovor s Angie, uskutečněný 16. ledna 2015 v Olomouci, vedla Dominika Puhová. Audionahrávka a přepis rozhovoru v držení autorky bakalářské práce.

Rozhovor s Nuadou, uskutečněný 26. ledna 2015 v Olomouci, vedla Dominika Puhová. Přepis rozhovoru v držení autorky bakalářské práce.

Rozhovor s Fingolfinem, uskutečněný 29. 1. 2015 v Olomouci, vedla Dominika Puhová. Audionahrávka a přepis rozhovoru v držení autorky bakalářské práce.

Zápisy z terénního deníku, vedeného v intervalech 9. – 10. 8. 2014, 31. 10 – 2. 11. 2014, 9. 1. 2015 a 7. 2. 2015 autorkou bakalářské práce. V držení autorky bakalářské práce.

Sekundární literatura:

BOTHEROYDOVI, S. a P. *Lexikon keltské mytologie*, Praha: Ivo Železný, 1995, ISBN 80-237-3552-7, 431 stran

CLARUSOVÁ, I. *Keltské mýty*, Praha: Vyšehrad, 2001, ISBN 80-7021-470-8, 247 stran

COOPEROVÁ, J.C. *Ilustrovaná encyklopedie tradičních symbolů*, Praha: Mladá fronta, 1999, ISBN 80-204-0761-8, 240 stran

FILIP, J. *Keltská civilizace a její dědictví*, Praha: Academia, 1996, ISBN 80-200-0584-9, 206 stran

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0219-6, 407 stran

KUBÁTOVÁ, H. *Rukověť autora diplomky: [čtení a psaní odborných textů ve společenských a humanitních oborech]*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, ISBN 978-80-244-2314-2, 121 stran

LENGYEL, L. *Tajemství Keltů*, Praha: Volvox Globator, 2010, ISBN 978-80-7207-787-8, 221 stran

LUŽNÝ, D. a kol. *Náboženství v menšině: religiozita a spiritualita v současné české společnosti*, Praha: Malvern, 2008, ISBN 978-80-87580-08-0, 206 stran

LUŽNÝ, D. a kol. *Nová náboženství a sekty*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, 1999, sine ISBN, 32 stran

LUŽNÝ, D. *Nová náboženská hnutí*, Brno: Masarykova univerzita, 1997, ISBN 80-210-1645-0, 181 stran

PARTRIGE, C., ed. a VOJTÍŠEK, Z., ed. *Encyklopedie nových náboženství. Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spirituality*, Praha: Knižní klub, 2006, ISBN80-242-1605-1, 446 stran

PENNICK, N. *Rok. Tradice a svátky*, Praha: Dita, 1994, ISBN 80-901503-5-7, 303 stran

SILVERMAN, D. *Ako robiť kvalitatívny výskum*, Bratislava: Ikar, 2005, ISBN 80-551-0904-4, 327 stran

ŠVARŤÍČEK, R. a kol. *Kvalitatívni výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0644-6, 377 stran

VENCÁLEK, M. *Neodruidismus a problematika jeho návaznosti na tradici náboženství keltů*, Masarykova univerzita, 2011. Dostupné z: <is.muni.cz/th/342695/ff_b/Neodruidismus.doc>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav religionistiky. Vedoucí práce Mgr. Aleš Chalupa, Ph.D.

VLČKOVÁ, J. *Encyklopedie keltské mytologie*, Praha: Libri, 2002, ISBN 80-7277-066-7, 323 stran

VOJTÍŠEK, Z. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*, Praha: Beta Books, 2007, ISBN 978-80-86851-64-8, 210 stran

Obrazová příloha:

Obrazová příloha 1: [online] dostupné z: <http://www.wyrdsway.com/index.php?_a=product&product_id=424> [cit. 2015-03-07]

Obrazová příloha 2: [online] dostupné z: <<http://norse-mythology.org/wp-content/uploads/2014/04/Valknut-1.png>> [cit. 2015-03-07]

Obrazová příloha 3: [online] dostupné z: <<http://tattoos-and-doodles.blogspot.cz/2010/12/horns-of-odin.html>> [cit. 2015-03-07]

Obrazová příloha 4: [online] dostupné z: <http://s236.photobucket.com/user/FallenHero36/media/200px-Awen_symbol_finalsvg.png.html> [cit. 2015-03-07]

Obrazová příloha 5: [online] dostupné z: <<http://www.pohanstvi.net/inde.php?menu=svatynesymboly>> [cit. 2015-03-07]

Obrazová příloha 6: [online] dostupné z: <<http://www.pohanstvi.net/inde.php?menu=svatynesymboly>> [cit. 2015-03-07]

Obrazová příloha 7: [online] dostupné z: <<https://pohanskykruh.files.wordpress.com/2014/10/bez-nc3a1zvu-1-kopie.jpg>> [cit. 2015-03-10]

Obrazová příloha 8: [online] dostupné z: <<http://vargstorm.blog.cz/rubrika/skogen>> [cit. 2015-03-10]

Obrazová příloha

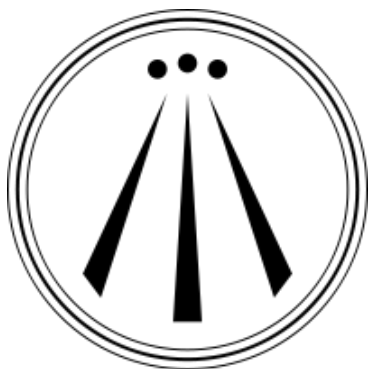
Obrazová příloha 1 Mjollnir

Obrazová příloha 2 Valknut

Obrazová příloha 3 Trihorn

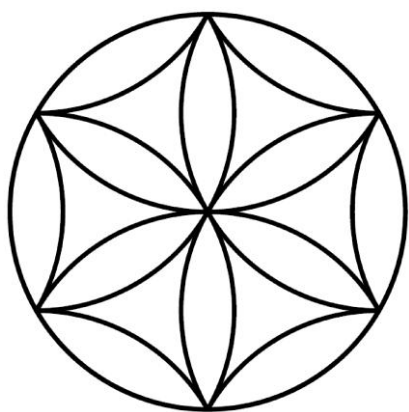
Obrazová příloha 4 Awen

Obrazová příloha 5 Triskel

Obrazová příloha 6 Triquetra

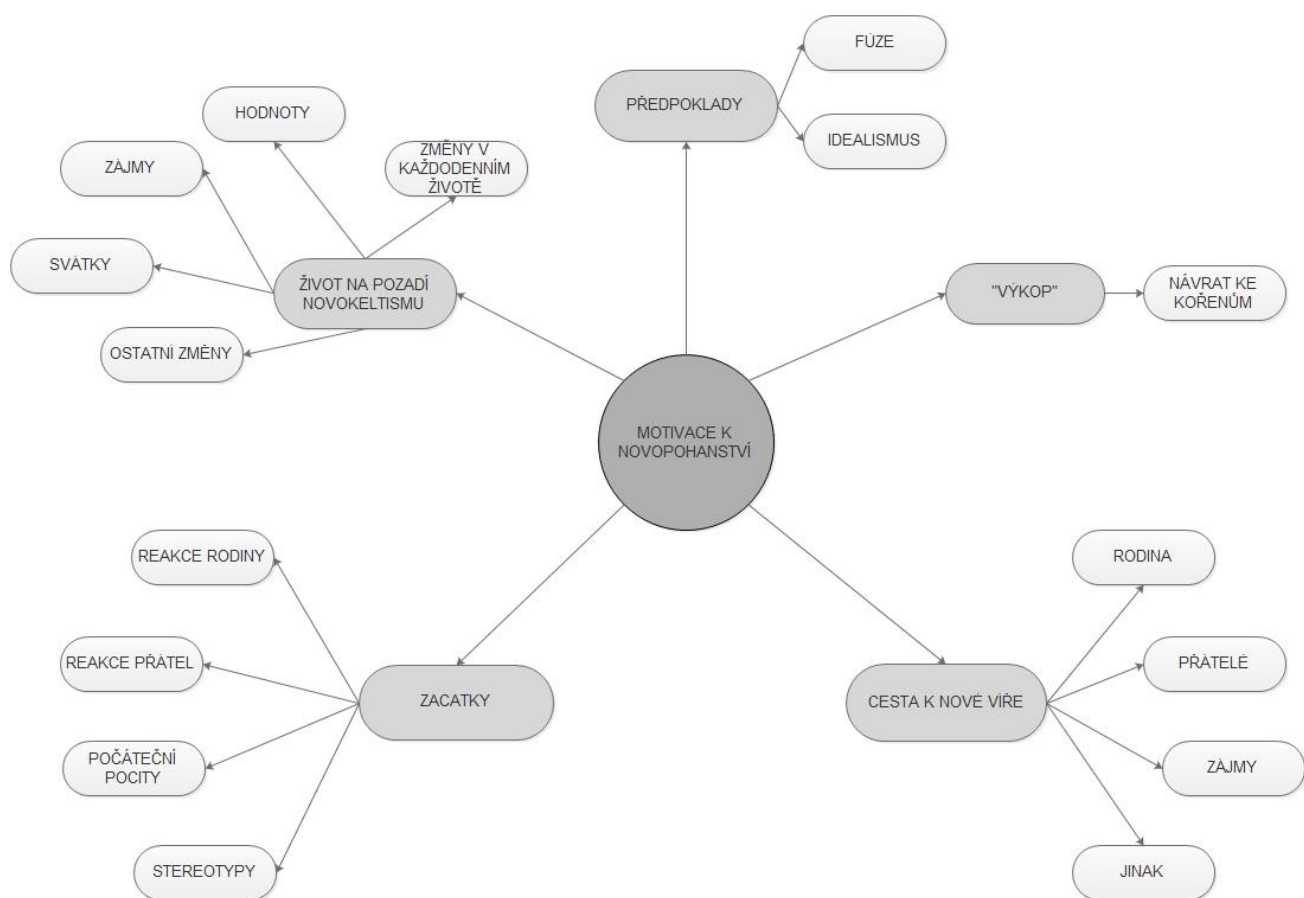

Obrazová příloha 7 Svarga

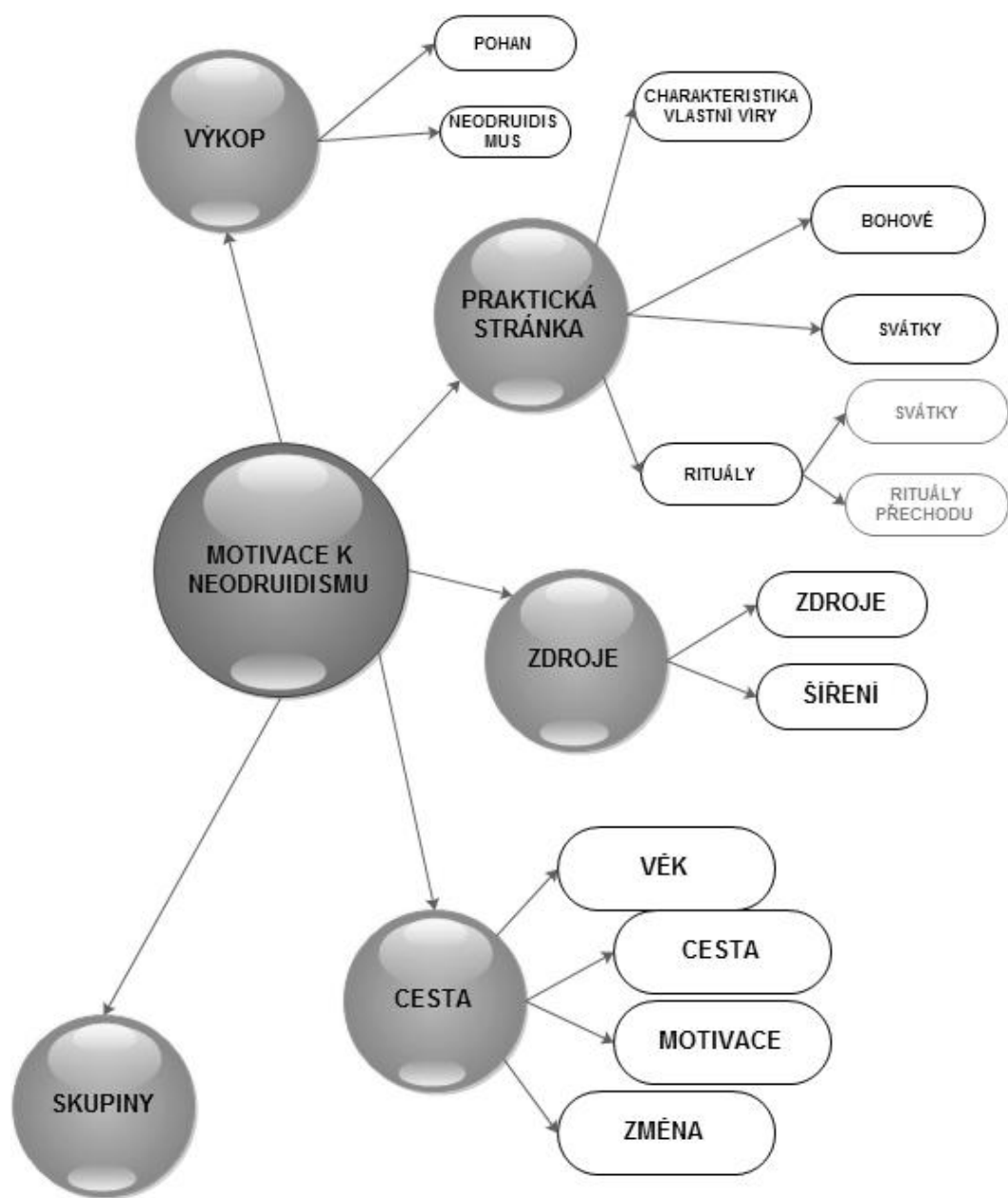

Obrazová příloha 8 Slovanská svastika

Ostatní přílohy

Příloha 1 Myšlenková mapa 1

Příloha 2 Myšlenková mapa 2

Příloha 3 – Původní struktura rozhovoru

- 1. Tento rozhovor bude použit pro účely výzkumu jako empirické části mé bakalářské práce. Nebude použit nikde jinde a Tvoje jméno bude anonymizováno přezdívkou, na které jsme se dohodli. Souhlasíš s nahráváním hovoru?**
- 2. Nejprve se zeptám, považuješ svou víru za návrat k původním kořenům? Nebo je to víra nová? Proč si to myslíš?**
- 3. Co pro tebe znamená být pohanem? Co to obnáší?**
- 4. Jak ses se vlastně dostal/a ke svému současnému vyznání? Řekni mi o tom něco...**
 - a. Jak dlouho už jsi pohanem?
 - b. Jak ses dozvěděl, že existuje něco jako pohanství? Kde jsi především sbíral informace?
 - c. Kolik ti bylo let, když ses stal pohanem?
 - d. Inklinovali někdy Tví rodiče k pohanství? Nebo někdo jiný z rodiny?
 - e. Byl někdo s Tvých přátel pohanem?
 - f. Jakou roli sehrály Tvé zájmy na cestě k pohanství?
- 5. Jaké to bylo na počátku Tvé cesty k pohanství? Pověz mi o tom něco...**
 - a. Jaká byla reakce Tvých rodičů a rodiny? Jak se k tomu postavili? Sdíleli to s Tebou (alespoň částečně)? Jak ses cítil, když jsi jim oznámil, že jsi pohan? Řekl jsi jim to hned, nebo ses k tomu dopracovával postupně?
 - b. Jak to brali tví přátelé? Měl jsi někoho, kdo s Tebou Tvou víru sdílel? Připojil se k tobě někdo? Měl jsi s někým konflikty kvůli tomu, že jsi pohan?
 - c. Byl to pro Tebe velký krok? Velká změna v životě? Nebo to byl spíše pozvolný proces? Stala se z Tvé víry jedna z nejdůležitějších věcí, která tě definuje? Vidiš se především jako pohana a až pak další „role“, nebo ne? Proč?
 - d. Měl jsi nějakou zkušenost se stereotypy – třeba že všichni čekali, že se budeš zapojovat jako ekologický dobrovolník, nebo naopak, že budeš podpalovat kostely, protože nesnášíš křesťanství? Setkal ses s tím, že by lidé od Tebe očekávali určitý typ chování „když jsi teď pohan“?
- 6. Jak se ti změnil každodenní život? Potažmo jak se pohanství projevuje ve Tvém každodenním životě?**
- 7. Jak ovlivnila Tvá víra Tvé vnímání světa? Začal jsi přikládat důraz jiným věcem? Změnily se Tvé hodnoty? Co třeba postoj vůči křesťanství nebo**

jiným náboženstvím? Jak je vnímáš? A jak si myslíš, že příslušníci těchto náboženství vnímají Tebe?

8. Ovlivnilo pohanství Tvé zájmy? Začal jsi třeba s nějakou aktivitou, kterou bys asi jinak nedělal?
9. Jak se pohanství projevuje v průběhu roku? Slavíš svátky? Které? Jak je slavíš?
10. Co dalšího se změnilo? Co třeba děláš, co bys jinak nedělal?
11. Jak se v dnešní době šíří pohanství? Snažíš se Ty sám nějakým způsobem o jeho šíření?

Příloha 4 – Finální struktura rozhovoru

Tento rozhovor bude použit pro účely výzkumu jako empirické části mé bakalářské práce. Nebude použit nikde jinde a Tvé jméno bude anonymizováno přezdívkou, na které jsme se dohodli. Souhlasíš s nahráváním rozhovoru?

1. Co pro Tebe znamená být pohanem? Co to obnáší?
2. Jak bys charakterizoval neodruidismus?
3. Čerpáš z nějakých zdrojů? (například pro rituály nebo spojování se s bohy, oslavy svátků,...)
 - a. Z jakých zdrojů?
4. Jak bys charakterizoval svou víru?
5. Jaké bohy (apod.) vyznáváš? Máš nějaké „oblíbené“, se kterými se spojuješ nejčastěji?
6. Jaké slavíš svátky a jak?
7. Účastnil ses někdy rituálu, jako je pohanská svatba, pohřeb, zasvěcení nebo něco podobného? Jak to probíhalo?
8. Mají pro Tebe některé z pohanských symbolů nějaký význam? Jaký?
9. Jsi členem nějaké skupiny či oficiální církve?
 - a. Máte nějakého **leadera**? Jaký má post? Co je náplní jeho funkce?
10. Jaký je Tvůj vztah k ostatním novopohanským náboženstvím (Slovanské pohanství, Asatru, Wicca,...)
11. Jaký je Tvůj vztah k ostatním náboženstvím?

12. Vidiš novopohanství jako nové náboženství, nebo spíše obnovu toho starého, nebo oboje? Proč?

13. Jak ses stal pohanem?

- a. Jak dlouho už jsi pohanem?
- b. Kolik Ti bylo let?
- c. Jak ses dozvěděl o pohanství?
- d. Byl předtím někdo z Tvé rodiny nebo přátel pohanem? Je teď?

14. Čím Tě vlastně pohanství zaujalo natolik, aby ses sám stal pohanem?

15. Jaké to bylo na počátku Tvé cesty k pohanství?

- a. Byla to pro Tebe velká změna?
- b. Jaká byla reakce Tvé rodiny?
- c. Jaká byla reakce Tvých přátel? Měl jsi někoho, s kým jsi mohl sdílet svou víru?
- d. Máš nějakou zkušenost se stereotypy vůči pohanům?

16. Projevuje se nějak pohanství ve Tvém každodenním životě?

17. Jak ovlivnila Tvá víra Tvé vnímání světa?

- a. Začal jsi přikládat důraz jiným věcem?
- b. Změnily se Tvé hodnoty?

18. Ovlivnilo pohanství Tvé zájmy?

19. Změnilo se ještě něco dalšího, co jsem nezmínila?

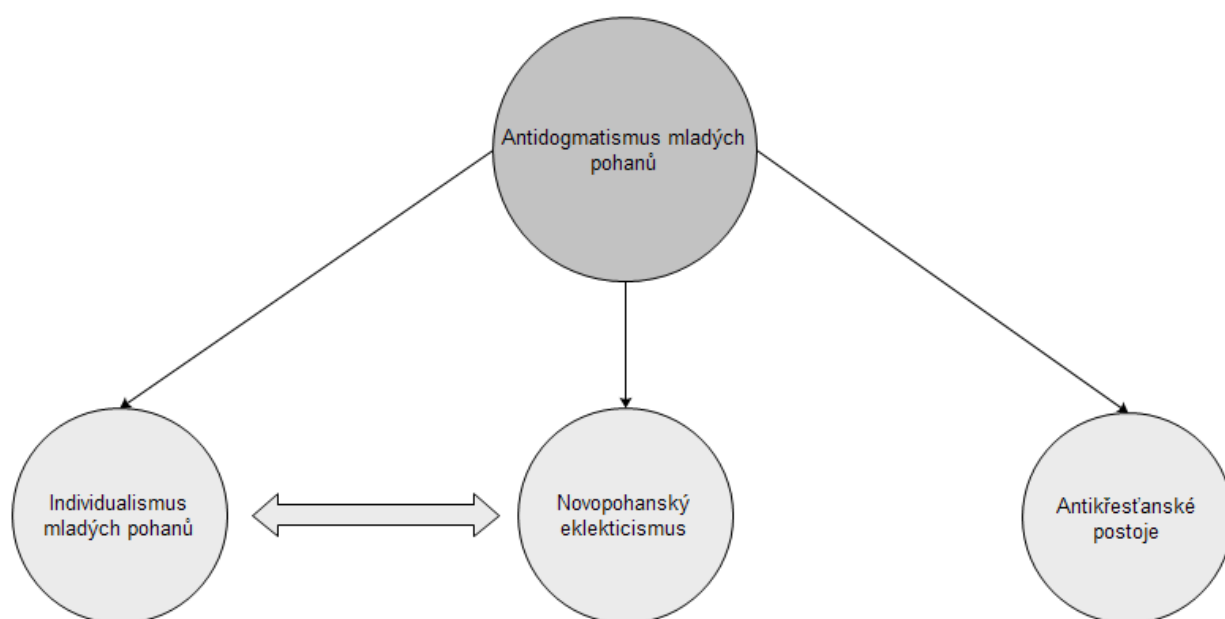
20. Jak se v dnešní době šíří pohanství?

21. Snažíš se Ty nějakým způsobem o jeho šíření?

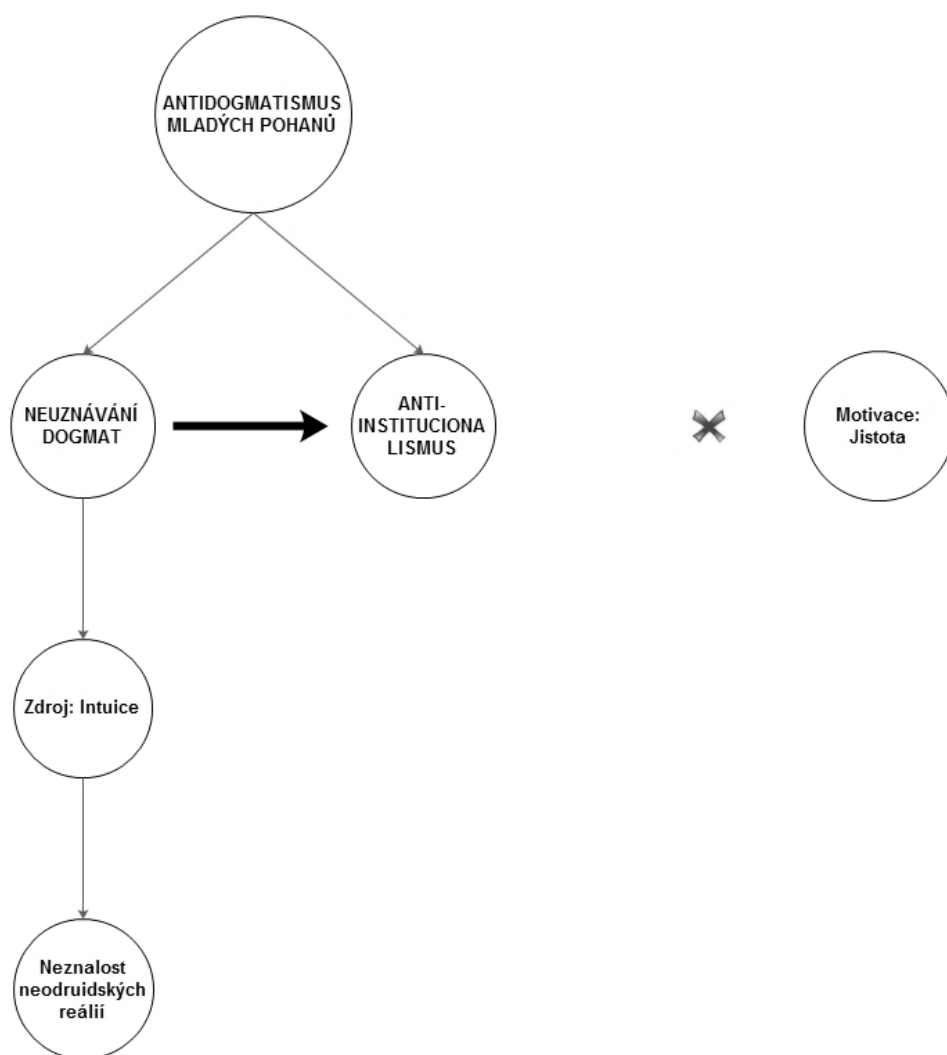
Děkuji Ti za rozhovor.

(otázky označené písmeny slouží pouze k „nastartování“ daného okruhu, pokud participant sám neví, jak začít)

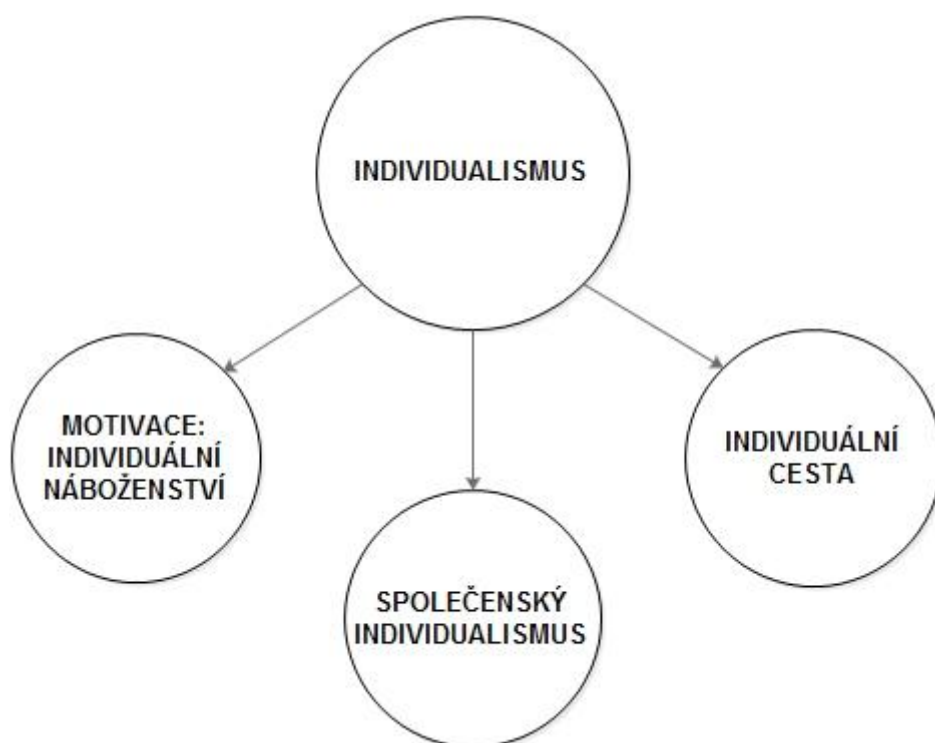
Příloha 5 Grafy

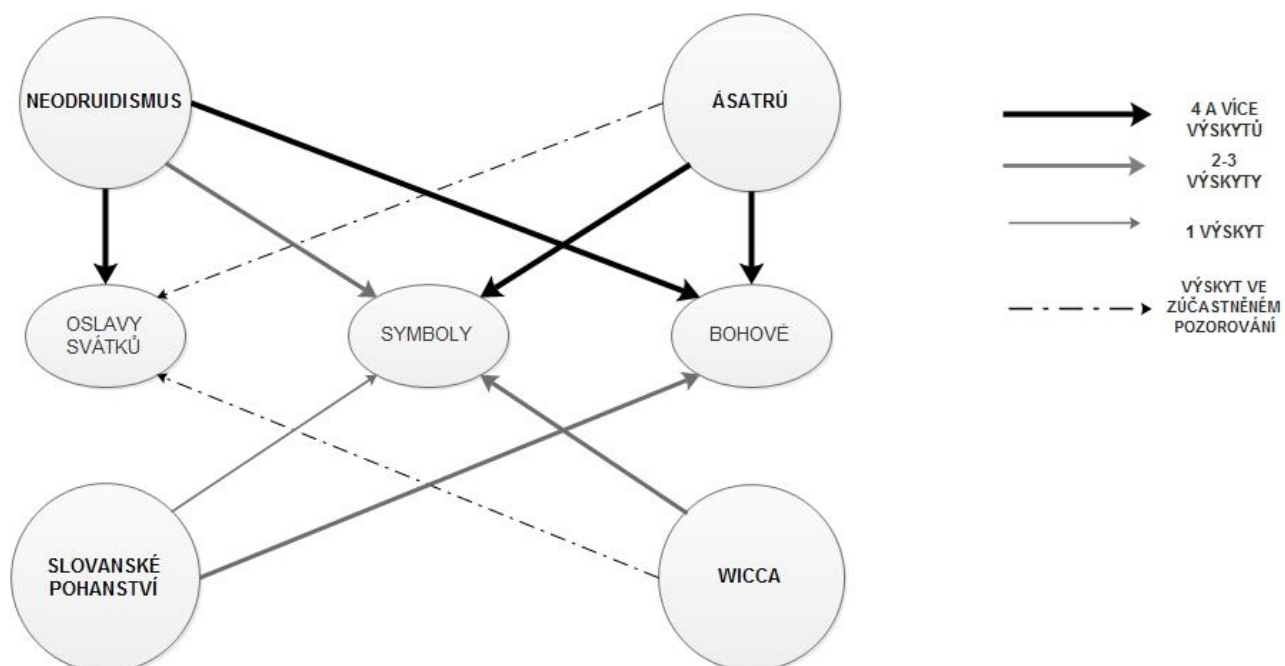
Graf 1

Graf 2

Graf 3

Graf 4